

Afganistan

Ceza hukuku, örfi adalet ve gayriresmî uyuşmazlık çözümü

Menşe Ülke Bilgisi Raporu

Afganistan

Ceza hukuku, örfi adalet ve gayriresmî uyuşmazlık çözümü

Menşe Ülke Bilgisi Raporu

Temmuz 2020

SUPPORT IS OUR MISSION

Avrupa Birliđi hakkında daha fazla bilgiye internet üzerinden ulaşabilirsiniz (<http://europa.eu>).

Print ISBN 978-92-9465-084-9
PDF ISBN 978-92-9465-086-3

doi:10.2847/721868
doi:10.2847/779735

BZ-02-20-564-TR-C
BZ-02-20-564-TR-N

© European Asylum Support Office (EASO) 2020

Aksi belirtilmedikçe, bu belge kaynak belirtilmek kaydıyla çoğaltılabilir.

Bu yayında çıkan üçüncü şahıslara ait materyaller için ilgili üçüncü şahısların kendi telif hakları beyanlarına atıfta bulunulmuştur.

Kapak fotoğrafı: © ResoluteSupportMedia/22. Mobil Halkla İlişkiler Müfrezesi Fotoğrafı, Pfc. David Hauk,
13 Ocak 2010 [url](http://www.flickr.com/photos/resolute-support-media/) CC BY 2.0

Afgan Ulusal Ordusu iki günlük askerî görevini tamamladıktan sonra yerel liderlerle bir şûra toplantısı yapmıştır. Liderler, ANA'nın yerel halkın güvenliğini sağlamak ve yaşam koşullarını daha iyi hale getirecek projeleri hayata geçirmek için neler yapabileceğini tartışmıştır.

Teşekkür

Bu rapor, Avrupa Sığınma Destek Ofisi Menşe Ülke Bilgisi (COI) Bölümü tarafından hazırlanmıştır.

Aşağıda belirtilen ulusal sığınma ve göç dairesi bu raporu inceleyerek katkıda bulunmuştur:

Hollanda, Ülke Bilgisi ve Dil Analizi Dairesi, Adalet Bakanlığı

Adı geçen birimin yaptığı incelemeler raporun genel niteliğine katkıda bulunmakta, ancak birimin nihai raporu resmî olarak onayladığını belirtmemektedir. Nihai rapor tümüyle EASO'nun sorumluluğundadır.

Bu raporun orijinal İngilizce versiyonu, EASO-GİGM Yol Haritası 2019-2021 kapsamında belirtildiği üzere Türkçe diline tercüme edilmiştir. Orijinal İngilizce versiyon ile tercüme edilen versiyon arasında herhangi bir tutarsızlık olması halinde orijinal İngilizce versiyon geçerlidir.

İçindekiler

Teşekkür	4
İçindekiler.....	5
Yasal Uyarı.....	7
Sözlük ve kısaltmalar.....	8
Giriş	10
Yetki Tanımı.....	10
Metodoloji	10
Raporun yapısı ve kullanımı.....	10
Harita	11
1. Suçun cezalandırılmasına ilişkin toplumsal ve hukuki çerçeve hakkında genel bilgiler	12
1.1 Hukuki çoğulluk.....	12
1.2 <i>Had</i> suçları	13
1.3 <i>Kısas</i> suçları.....	14
1.4 <i>Tazir</i> suçları ve yeni Ceza Kanunu (2017)	15
1.5 Devletin fiziksel ceza ve idam cezası uygulamaları	17
1.6 Geleneksel adalet	18
1.7 Taliban'ın paralel adalet sistemi	19
2. Arazi anlaşmazlıkları.....	22
2.1 Genel bilgiler	22
2.2 Göçebe ve yerleşik gruplar arasındaki arazi anlaşmazlıkları	24
2.3 Arazi anlaşmazlıklarının çözümü	25
2.3.1 Resmî mekanizmalar.....	25
2.3.2 Örfi ve geleneksel mekanizmalar	26
2.3.3 Taliban'ın arazi anlaşmazlıklarına müdahalesi	27
3. Kan davaları ve intikam cinayetleri.....	29
3.1 <i>Peştunvali</i> ve kan davaları.....	29
3.2 Geleneksel kan davası çözümü ve tazminat.....	31
3.3 Devlet tarafından yargılanma.....	32
Ek I: Kaynakça.....	34
Ek II: Yetki Tanımı	43

Yasal Uyarı

Bu rapor, EASO Menşe Ülke Bilgisi Raporu Metodolojisine (2019) göre yazılmıştır.¹ Bu rapor özenle seçilmiş bilgi kaynaklarını esas almaktadır. Kullanılan tüm kaynaklara referans verilmiştir.

Bu raporda yer alan bilgiler azami özen gösterilerek araştırılmış, değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Ancak bu belgenin tamamen kapsayıcı olduğu iddia edilmemektedir. Belirli bir olay, kişi veya kuruluşun raporda belirtilmemiş olması, olayın gerçekleşmediği veya kişi ya da kuruluşun var olmadığı anlamına gelmemektedir.

Ayrıca bu rapor, uluslararası koruma başvurusunun sonuçlandırılması veya başvurunun haklılığı konusunda belirleyici nitelikte değildir. Kullanılan terminoloji, belirli bir hukuki durumun göstergesi olarak kabul edilmemelidir.

“Mülteci”, “risk” ve benzer terimler; AB Sığınma Müktesebatı, 1951 Mülteci Sözleşmesi ve Mültecilerin Durumuna İlişkin 1967 Protokolü kapsamındaki gibi hukuki anlamda değil, genel terimler olarak kullanılmaktadır.

Bu raporda yer alan bilgilerin kullanımından EASO ya da EASO adına hareket eden hiçbir şahıs sorumlu tutulamaz.

Bu rapor, 30 Haziran 2020 tarihinde son halini almıştır. Bu tarihten sonra gerçekleşen hiçbir olay bu raporda yer almamaktadır. Bu raporun referans dönemi hakkında daha fazla bilgi almak için [Giriş](#) kısmındaki metodoloji bölümüne bakabilirsiniz.

Bu raporun İngilizce dilinde yazılan orijinal versiyonu, EASO-DGMM Yol Haritası 2019-2021’de belirtildiği üzere Türkçeye çevrilmiştir. Orijinal İngilizce versiyon ile tercüme edilen versiyon arasında herhangi bir uyumsuzluk olması halinde orijinal İngilizce versiyon geçerlidir.

¹ The EASO methodology is largely based on the Common EU Guidelines for processing Country of Origin Information (COI), 2008, and can be downloaded from the EASO website: <http://www.easo.europa.eu>.

Sözlük ve kısaltmalar

AAN	Afghanistan Analysts Network
AIHRC	Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu
<i>Baad, bad, ba'ad</i>	Bir anlaşmazlığı çözüme kavuşturmak için kadınları/kız çocuklarını takas etme uygulaması; başlık parasından kaçınmak için aileler arasında evlilik amacıyla kız çocuklarının takas edilmesi ²
<i>Badal/badaal</i>	<i>Peştunvali</i> 'de intikam ya da cezalandırma kavramı ³
<i>Bacha bazi</i>	Erkek çocuklarının, zengin veya güçlü erkekler tarafından özellikle dans ve cinsel faaliyetler için eğlence amacıyla istismar edildiği uygulama ⁴
<i>Diyya/diyet</i>	İslam Hukukuna göre <i>diyya/diyet</i> ("kan parası"), "göze göz" niteliğindeki cezalandırma sistemine (kisas) ⁵ bir alternatiftir
EVAW	Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, toplumsal cinsiyete dayalı 22 şiddet türünü suç sayar ve 2009 yılında Başkanlık Kararnamesi ile yürürlüğe girmiştir
<i>Hanefi</i>	Afganistan'da yaygın olan İslam fıkhı; dört Sünni fıkıh mezhebinden biri ⁶
Hazara	Çoğunlukla Şii olan etnik grup
<i>Had</i> (çoğul: <i>hudud</i>)	İslam Hukuku kapsamındaki bir suç kategorisi. <i>Kur'an</i> 'da geçen ve Allah'a karşı işlenen suçlara yönelik ceza (bazı durumlarda ölüm cezası uygulanır) ⁷
<i>Hukuk/Huquq Dairesi</i>	Adalet Bakanlığı bünyesinde, mahkemeye sevk edilmeden önce Medeni Usul Kanunu kapsamında ara buluculuk yoluyla aile sorunlarını veya hukuk davalarını çözmeye adanmış bir daire; vilayet müdürlükleri/ofisleri 34 vilayetin tamamında mevcuttur ⁸
<i>Jirga</i>	Anlaşmazlıkların çözümünden sorumlu aşiret büyüklerinden oluşan bir heyet ya da meclis; <i>jirgamar</i> , mesleği anlaşmazlıkların çözümü olan ihtiyarları ifade eder ⁹
<i>Khunbaha</i>	<i>Peştunvali</i> 'de "kan parasını" ya da tazminatı ifade eden sözcük ¹⁰
<i>Kisas</i>	İslam Hukukuna göre <i>kisas</i> , bir kimsenin fiziksel bütünlüğüne karşı işlenen suçlardır; kişi bir kişiye zarar verdiğinde ya da bir kişiyi öldürdüğünde "göze göz" ceza sistemine (<i>kisas</i>) alternatif olarak <i>diyya/diyet</i> ("kan parası") ödeyebilir ¹¹
Kuçi	Göçebe Peştunlar
<i>Maraka</i>	<i>Jirga</i> 'da anlaşmazlık çözümünde uzman bir kimse; <i>jirga</i> üyesi
MoWA	Afganistan Kadın İşleri Bakanlığı
MoA	Afganistan Tarım Bakanlığı
<i>Namus</i>	<i>Peştunvali</i> kurallarına göre kadınların cinsel bütünlüğü ve iffetine ilişkin kavram; hanelerindeki kadınların <i>namusunu</i> korumak Peştun erkeklerinin görevidir ¹²

² FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 14; 19

³ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 8

⁴ UNAMA, Afghanistan protection of civilians in armed conflict 2019, 22 February 2020, [url](#), p. 88

⁵ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 139

⁶ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 21

⁷ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), pp. 87-88

⁸ Afghanistan, MoJ, General directorate of huqoq, *n.d.*, [url](#)

⁹ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 76

¹⁰ Rzehak, L. Doing Pashto, March 2011, [url](#), p. 18

¹¹ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 87

¹² Nation (The), Understanding Pashtunwali, 6 August 2013, [url](#)

<i>Nanawatai</i>	<i>Peştunvali</i> 'de af dileme kavramı; <i>nanatawai</i> suçlunun suçunu kabul ederek kan parası (<i>khunbaha</i>) ya da bir tür tazminat ödemesi anlamına gelir ¹³
<i>Nang</i>	<i>Peştunvali</i> kurallarına göre bir kimsenin ailesinin veya hanesinin toplumsal onuru; Peştun erkekleri geniş ailelerinin onurunu (<i>nang</i>) da korumalıdır ¹⁴
<i>Narkh</i>	<i>Peştunvali</i> 'de ceza kuralları ¹⁵
<i>Peştunvali</i>	Peştun yaşam biçimini düzenleyen geleneksel bir sosyal, kültürel ve yarı hukuki kurallar bütünü. Peştunlar tarafından geçmişten beri uygulandığına inanılır ¹⁶
<i>Şeriat</i>	İslamiyet'te dini hukuk; İslami şeriat hukuku
<i>Şûra</i>	Genellikle devlet dışı anlaşmazlıkların çözümü için oluşturulmuş olan ve bir sorunu görüşerek çözüme ulaştırmak üzere toplumsal yetkiye sahip kişilerden (ihtiyarlar) oluşan toplumsal bir karar alma heyetidir ¹⁷
<i>Swara</i>	<i>Peştunvali</i> kurallarına göre anlaşmazlık çözümü için yapılan zorla evlilik ¹⁸
<i>Tazir</i>	İslam Hukuku kapsamında bir suç kategorisi ¹⁹
<i>Ulema, ulama</i>	Müslüman âlimler/din bilginleri
<i>Usulsüz mahkeme</i>	Resmî hukuki prosedürlere uygun hareket etmeyen ve resmî yargı yetkilileri bulunmayan mahkeme
<i>Zina</i>	Eşini aldatma ve zina dâhil olmak üzere bir erkek ve bir kadın arasında evlilik dışı gerçekleşen hukuka aykırı cinsel ilişki ²⁰

¹³ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 48

¹⁴ Nation (The), Understanding Pashtunwali, 6 August 2013, [url](#)

¹⁵ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 28-29

¹⁶ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 27

¹⁷ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 76

¹⁸ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 37

¹⁹ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 139

²⁰ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 90

Giriş

Bu raporun amacı, mülteci statüsü ve ikincil koruma dâhil olmak üzere uluslararası koruma statüsü tespitinin değerlendirilmesi ve özellikle EASO'nun Afganistan hakkında ülke rehberliği geliştirmesinde kullanılması için ilgili ve güncel bilgiler sağlamaktır.

Bu raporun; Afganistan'daki devlet yapısı ve güvenlik güçleri, başlıca direnişçi gruplar, hedefli şiddet, güvenlik durumu ve silahlı çatışma gelişmeleri, sosyoekonomik göstergeler gibi konularla ilgili bilgiler sağlayan diğer 2020 EASO COI raporları ile birlikte okunması amaçlanmıştır.

Yetki Tanımı

Bu raporun yetki tanımı, EASO tarafından Afganistan konusunda EASO Menşe Ülke Bilgisi uzman ağındaki Menşe Ülke Bilgisi uzmanlarıyla ve AB+ ülkelerindeki²¹ politika uzmanlarıyla yapılan tartışmalara ve onlardan alınan girdilere dayanarak Afganistan konusunda ülke rehberliği geliştirme çerçevesinde tanımlanmıştır. Bu raporun yetki tanımı [Ek II'de](#) sunulmuştur.

Metodoloji

Bu rapor, EASO Menşe Ülke Bilgisi Raporu Metodolojisi (2019)²² ve EASO Menşe Ülke Bilgisi Yazma ve Referans Verme Kılavuzu (2019)²³ doğrultusunda hazırlanmıştır. Toplanan bilgiler 30 Haziran 2020 tarihine kadar halka açık, özel basılı ve elektronik kaynaklar kullanılarak yapılan araştırmanın bir sonucudur. 15 Temmuz 2020 tarihine kadar kalite kontrol sürecinde alınan geri bildirimlere göre bu raporun son haline getirilmesi sürecinde bazı ilave bilgiler eklenmiştir. Bu raporda kullanılan Peştuca ve Dari dilindeki kaynaklar usulüne uygun olarak değerlendirilmiş ve EASO tarafından gayriresmî biçimde tercüme edilmiştir.

Bu raporun önemli bir bölümünde [EASO'nun Aralık 2017 tarihli "Toplumsal ve hukuki normlar sonucunda hedef alınan Afgan bireyler" başlıklı Menşe Ülke Bilgisi Raporu'ndan](#) faydalanılmıştır.²⁴ Bilgilerin mevcut geçerliliğini ve kaynakların erişilebilirliğini tam olarak doğruladıktan sonra ve bu raporda ele alınan konu başlığının yapısı gereği hızlı değişikliklere maruz kalmadığı göz önünde bulundurularak EASO'nun 2017 Menşe Ülke Bilgisi Raporu'ndaki belirli bölümlerin tamamı bazı durumlarda olduğu şekilde kullanılmıştır. Bazı durumlarda ise bazı içerikler atılmış ve en son bilgilerle ve kaynaklarla güncellenmiştir. 2017 EASO Menşe Ülke Bilgisi Raporu'nda mevcut toplumsal ve hukuki normlar kapsamında hedeflenen belirli profillere ilişkin bölümler, bu rapora bilinçli olarak eklenmemiştir. Bunun sebebi, bu konulardan bazılarının 2020 yılında Afganistan hakkında yayımlanacak diğer EASO Menşe Ülke Bilgisi raporlarında ve sorgularında ele alınmış olmasıdır.

Raporun yapısı ve kullanımı

Rapor üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, Afganistan'daki suç cezalarına yönelik sosyal ve yasal çerçeve hakkında genel bilgiler sunmaya odaklanmakta olup Afgan toplumunu yönlendirmek üzere yazılı ve yazılı olmayan, resmî ve gayriresmî (geleneksel) normlardan oluşan çoğulcu hukuk sistemini tanımlamaktadır.

İkinci bölüm, Afganistan'daki çatışmanın ana kaynaklarından biri olan arazi anlaşmazlığı konusuna odaklanarak Taliban'ın arazi anlaşmazlıklarının çözümüne müdahalesi dâhil olmak üzere uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin resmî ve gayriresmî mekanizma hakkında bilgi sağlamaktadır.

Raporun üçüncü bölümünde geleneksel kan davalarının çözümü ve tazminat dâhil olmak üzere kan davası ve intikam cinayetleri ile devlet tarafından yargılanma hakkında genel bilgiler verilmektedir.

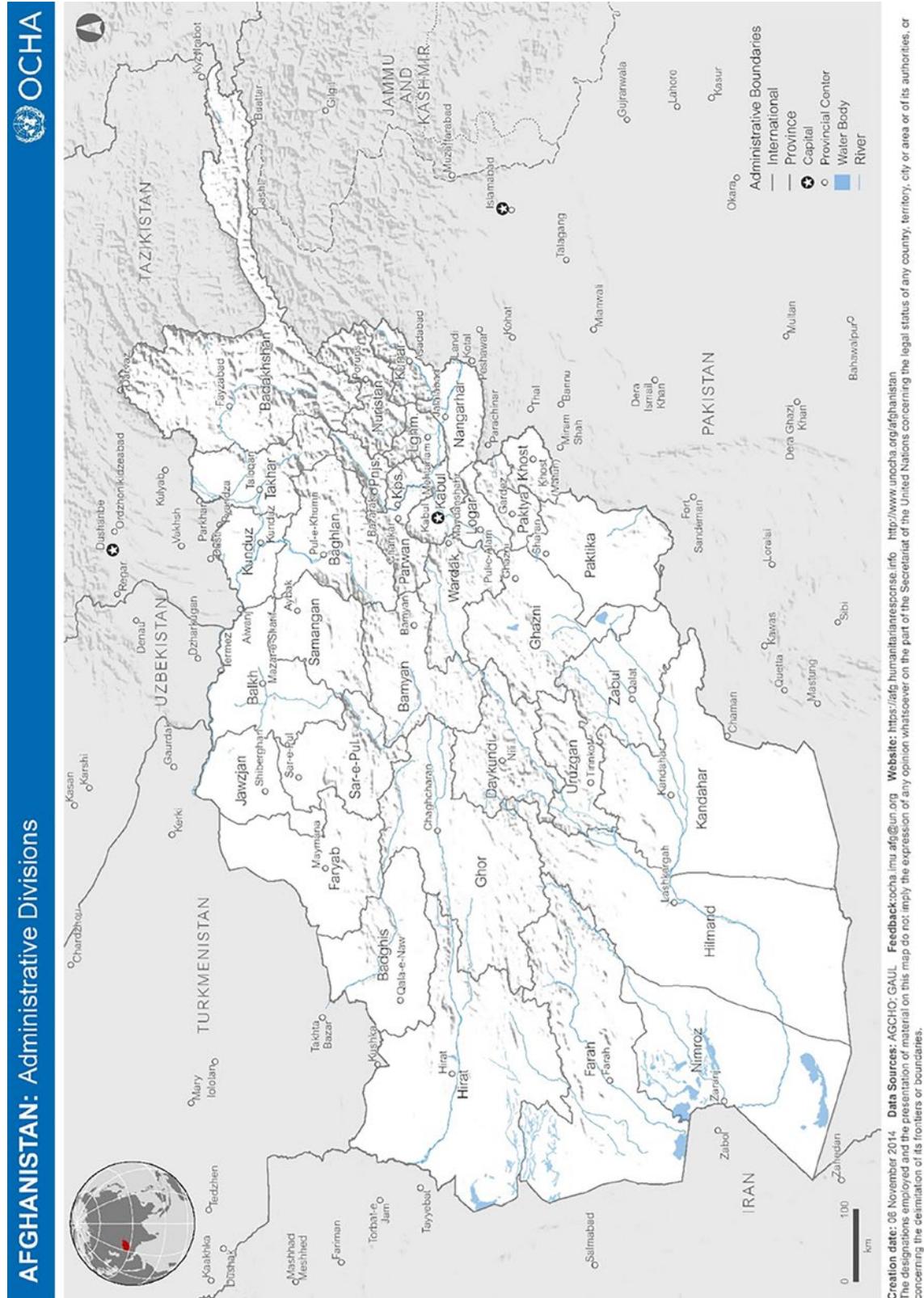
²¹ EU Member States plus Norway and Switzerland

²² EASO, EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, [url](#)

²³ EASO, Writing and Referencing Guide for EASO Country of Origin Information (COI) Reports, June 2019, [url](#)

²⁴ EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#)

Harita

Harita 1: Afganistan - idari bölümler, kaynak: UNOCHA²⁵

²⁵ UNOCHA, Afghanistan - administrative divisions, January 2014, [url](http://www.unocha.org/afghanistan)

1. Suçun cezalandırılmasına ilişkin toplumsal ve hukuki çerçeve hakkında genel bilgiler

1.1 Hukuki çoğulluk

Afganistan birden fazla hukuk kaynağının birbiriyle etkileşim içinde olduğu çoğulcu bir hukuk sistemine sahiptir.²⁶ Adalet, kimi zaman örtüşen kimi zaman da birbirine zıt düşen hukuki kurallardan²⁷ oluşan bir düzlemde tesis edilmektedir. Bu kurallar arasında 2004 Anayasası, uluslararası hukuk, yazılı hukuk, yasal düzenlemeler, *şeriat* hukuku ve geleneksel (gayriresmî, geleneklere dayalı) hukuk bulunmaktadır.²⁸ Afganistan'ın oldukça çeşitli toplumu kentsel, kırsal ve göçebe kesimlerden oluşmaktadır. Bunların her biri anlaşmazlıkların çözümü bakımından kendi normlarına ve mekanizmalarına sahip olsa da Afganlar adaletin sağlanmasında devlet ve devlet dışı sistemler vasıtasıyla ağırlıklı olarak iki sistemi kullanmaktadır.²⁹

Anayasa, İslam'ı devletin resmî dini³⁰ olarak tanımlamakta olup İslam ilkeleri Afganistan'ın anayasası, yazılı hukuku ve yazılı olmayan geleneksel normlarının tamamında görülmektedir.³¹ Anayasa'nın 3. maddesinde "Afganistan'daki hiçbir kanun, İslam dininin ilkelerine ve hükümlerine aykırı olamaz" hükmü bulunmaktadır.³² Anayasa'nın 130. maddesinde Afganistan yasalarının³³ öncelik derecesi şu şekilde açıklanmaktadır:

"Görülmekte olan davalarda, mahkemeler işbu Anayasa hükümleri ile birlikte diğer kanunları da uygulayacaktır. Bir dava hakkında Anayasada ya da diğer kanunlarda hiçbir hüküm bulunmadığı durumlarda, mahkemeler, Hanefi fıkhı gereğince ve ayrıca işbu Anayasada belirlenen sınırlar çerçevesinde, adaleti en iyi şekilde tesis edecek hükmü verecektir."³⁴

2017'de EASO ile görüşen bilim insanı Neamat Nojumi, Afgan yasalarının birbiriyle ilişkili üç temel üzerine kurulu olduğunu açıklamıştır: meclisten geçen anayasa ve yazılı hukuk, Adalet Bakanlığınca kararlaştırılan yasal ciltleri temel alan *şeriat* hukuku ve örfi hukuk. Dr. Nojumi, kanunların uygulanmasında hiyerarşik bir yapı ve yaklaşım bulunduğunu açıklamıştır: Anayasa, yazılı hukuku *şeriat* ve örfi hukukun üstünde konumlandırmaktadır. Yargıçlar, yazılı hukuku uygulamakla yükümlüdür. Bunun yeterli olmadığı durumlarda yargıç *şeriatın* izin verilen şeklini uygulayabilir. Bu da yeterli olmadığında ise yargıç, hukuki sistem ile çelişmediği ya da vatandaşların temel haklarını ihlal etmediği sürece teamül ilkelerini uygulayabilmektedir.³⁵

Gözlemciler Anayasa'nın 130. maddesini yalnızca medeni konularda kullanılabileceği şeklinde anlamış olsa da ABD Dış İşleri Bakanlığı (USDOS) bunun birçok hâkim ve savcı tarafından ceza davalarına da uygulandığını bildirmiştir.³⁶

Afganistan'ın ceza hukuku tek bir kaynaktan ziyade çeşitli kaynaklardan faydalanmaktadır. Ancak İslam hukukunun, başta Ceza Kanunu olmak üzere Afgan ceza hukukunun tüm konularını şekillendirdiği düşünülmektedir.³⁷ İslam hukukunda *had*, *kısas* ve *tazir* suçları olmak üzere üç çeşit suç bulunmaktadır.³⁸

²⁶ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017 [url](#), p. 43

²⁷ Rahbari S., From Normative Pluralism to a Unified Legal System in Afghanistan? Cambridge University Press, 2 October 2018, [url](#); ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 43

²⁸ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 43

²⁹ Nojumi, N., The merits of non-state justice: An effective mechanism for a stable Afghanistan, 5 November 2014, [url](#); Singh D., The management of legal pluralism and human rights in decentralized Afghanistan, in The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law, 3 September 2019, Vol. 51, Issue 3, pp. 350-380, Full article available under request at [url](#)

³⁰ Afghanistan, Constitution of Afghanistan, 26 January 2004, Art. 2, [url](#)

³¹ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 43

³² Afghanistan, Constitution of Afghanistan, 26 January 2004, Art. 3, [url](#)

³³ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017, [url](#), p. 46

³⁴ Afghanistan, Constitution of Afghanistan, 26 January 2004, Art. 130, [url](#)

³⁵ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 16

³⁶ USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 8

³⁷ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 9

³⁸ ALEP, Stanford Law School, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017 [url](#), p. 139

Afganistan 2017 yılında 1976 mevzuatının yerini almak üzere yeni bir Ceza Kanunu yürürlüğe koymuştur. Yeni Ceza Kanunu 15 Mayıs 2017'de Kanun Hükmünde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kabul edilmiş ve Şubat 2018'de yürürlüğe girmiştir. 2017 Ceza Kanunu'nda ceza hukukunun modernize edilmesi ve uyumlaştırılması amaçlanmaktadır.³⁹ Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), yeni Kanunun önceden kullanılan on ayrı ceza yasasını ve diğer kapsamlardaki 33 yasanın ceza hükümlerini bir araya getirdiğini belirtmiştir.⁴⁰ Yeni Kanun ayrıca Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UNTOC) ve üç protokolü kapsamına giren tüm cezai suçları da kapsamaktadır. Savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım konuları dâhil olmak üzere Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsü'nü (ICC) de kapsamaktadır.⁴¹

1976 Ceza Kanunu'nda olduğu gibi yeni 2017 Ceza Kanunu da *tazir* kapsamına giren cezaları düzenlemekte olup *had* ve *kıyas* suçları İslam hukuku uyarınca düzenlenmektedir. *Had* ve *kıyas* suçları Ceza Kanunu kapsamına alınmamış olsa da Kanun yargıçlara bu kapsamdaki cezaları İslam Hukukunun *Hanefi* fıkhına uygun şekilde uygulama yetkisi tanımaktadır.⁴²

Afganistan'da toprakla ilgili anlaşmazlıklardan cezai fiillere kadar pek çok uyuşmazlık, resmî mahkeme sisteminin dışında, yerel *jirga*'lar ve *şûra*'lar gibi gayriresmî kurumlarda çözülmektedir. Ceza büyük ölçüde öç kavramına dayanmaktadır ve cezanın türü önemli ölçüde farklılık gösterebilse de genellikle failin mağdura zarar verme şekline denk olacak şekilde kararlaştırılmaktadır.⁴³ USDOS, 2019 boyunca geleneksel adalet mekanizmalarının özellikle kırsal alanlarda birçok kişi için ana başvuru kaynağı olmaya devam ettiğini belirtmiştir. Büyük şehirlerdeki ceza davalarında kararlar devlet mahkemeleri tarafından alınmıştır. Bunların çoğu, yazılı hukuk, *şeriat* ve yerel örf ve adetleri birlikte kullanarak adaleti farklı biçimlerde uygulamıştır. Yetkililer, hukuk davalarını çözmek için sık sık gayriresmî bir sistem olarak Adalet Bakanlığı'nın *Hukuk* (medeni haklar) dairesi aracılığıyla veya bazı durumlarda taraflar arasında yargı personeli veya özel avukatlar tarafından yönlendirilen müzakereler vasıtasıyla devletin ara buluculuk mekanizmasına başvurmuştur.⁴⁴

1.2 Had suçları

Had (çoğulu *hudud*) suçları, İslam hukukunda en ciddi suçlardır ve Allah'a karşı gelmek olarak düşünülmektedir. *Had* cezaları *Kur'an*'da ve Peygamberin *Sünnetinde* (eylemlerinde ve sözlerinde⁴⁵) açıkça belirtildiği için uygulanması zorunludur.⁴⁶

Kaynaklarda *had* suçları ve cezaları şu şekilde tanımlanmaktadır:

- Mülk hırsızlığı (elin kesilmesi);
- Eşi aldatma, evlilik dışı ilişki, gayrimeşru cinsel ilişki (*zina*) (100 kırbaç, taşlanarak öldürülme, sürgün)⁴⁷;
- İftira, özellikle gayrimeşru cinsel ilişkiler konusunda asılsız suçlamalarda bulunma (80 kırbaç);
- Alkol kullanma ya da sarhoş edici madde tüketme (80 kırbaç);
- Din değiştirme (3 gün içinde tövbe edilmediği takdirde ölüm, kovulma veya hapis cezası);
- Soygunculuk (çarmıha germe, ölüm, ayak ya da elin kesilmesi, sürgün).⁴⁸

³⁹ USDOS, 2018 Human Rights Report – Afghanistan, 13 March 2019 [url](#), p. 7; FIDH/Armanshahr Foundation/OPEN ASIA, Update for the 1st European Union (EU)-Afghanistan Special Working Group on Human Rights, Good Governance and Migration Kabul, Afghanistan 5 May 2018, [url](#)

⁴⁰ ICRC, Afghanistan Penal Code, 2017, n.d. [url](#)

⁴¹ UN, Afghanistan: UN mission welcomes new penal code, urges measures to protect women from violence, 22 February 2018, [url](#)

⁴² Rahimi M., Afghanistan's new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, The University of Texas at Austin, School of Law, [url](#)

⁴³ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 3

⁴⁴ USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 9-11

⁴⁵ Oxford Islamic Studies Online, Sunnah, in Esposito E. J. L., The Islamic World: Past and Present, n.d., [url](#)

⁴⁶ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 87

⁴⁷ On the punishment of exile, the ALEP report however noted that 'while some jurisprudence suggests an offender should serve one year in exile, the Hanafi School does not require exile'. ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012 [url](#) p. 91

⁴⁸ Oxford Dictionary of Islam, Hadd, n.d. [url](#); ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012 [url](#) pp. 87-100; Rahimi M., Afghanistan's new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, The University of Texas at Austin, School of Law, [url](#); Okon E. E., Hudud punishment in Islamic criminal law, in European Scientific Journal May 2014 edition vol.10, No.14, [url](#), p. 234

Had suçları yaptırım bakımından “tamamen katı” olsa da çoğu *had* suçu için kanıt standardı çok yüksektir ve “suçun tesis edilebilmesi için öncelikle şahitlerin her türlü iddiayı kanıtlarla desteklemesi şarttır.”⁴⁹ Afganistan’ın hukuki konularında uzman olan ve Asia Foundation’da hukuk uzmanı olarak görev almış Siavash Rahbari’ye göre, “Yeni Ceza Kanunu’nun *had* suçlarına yaklaşımı 1976 kanununa benzerdir. Buna göre, *had* cezaları Afgan hukukunda uygulanabilir bir seçenek olmaya devam etse de hiçbir şekilde yazıya dökülmemiştir. Bu kanunlar arasındaki temel fark, *taziri* türde suçlara yönelik cezaların azaltılmış olmasıdır.”⁵⁰ (Bkz. Bölüm 1.4 [Tazir suçları ve yeni Ceza Kanunu](#))

2017 yılında EASO ile gerçekleştirdiği e-posta yazışmasında Neamat Nojumi, resmî Afgan hukuk sisteminin daha laik Anayasa hükümlerine tabi olduğunu ve Suudi Arabistan ya da İran’da olduğu gibi “bütünüyle *hadda*” bağlı kalmadığını belirtmiştir. Dr. Nojumi *had* cezalarının Afganistan’ın resmî hukuk sisteminde ve uygulamalarında geçerli olmadığını, bu cezaların Taliban ve isyancı gruplar tarafından benimsendiğini ve uygulandığını eklemiştir. Afganistan’daki İslamcı gruplar *şeriatin* katı bir şeklini uygulayarak *had* cezalarının uygulanmasına ağırlık vermektedir.⁵¹ (Bkz. Bölüm 1.7 [Taliban’ın paralel adalet sistemi](#))

2019 yılında İslam hukukunun yorumlanmasına dayalı cezai yaptırımlar uygulandığı bildirilmiştir. Örneğin yetkililerin kadınları ve erkekleri ahlaksızlıkla ya da evden kaçmakla suçladığı ya da polisler kadınları sıklıkla aile üyelerinin talebi üzerine *zina* suçlamasıyla alıkoymuşu söylenmiştir.⁵² 2013 yılında İnsan Hakları İzleme Örgütü, “Afganistan’da hapsededeki tüm kadınların yarısının ve İslam hukukundaki kızların yaklaşık %95’inin ‘ahlak suçlarından’ tutuklandığını” öne sürmüştür.⁵³ 2019 boyunca “ahlak suçları” nedeniyle gözaltına alınanlar ağırlıklı olarak kadın olmaya devam etmiştir.⁵⁴

1.3 *Kisas* suçları

Afganistan’daki İslam hukukunda *kisas* suçları, cinayet ve fiziksel yaralama gibi “bir kimsenin fiziksel bütünlüğüne” yönelik ihlallere ilişkin suçlardır.⁵⁵ *Kisas*, mağdurun kendisine karşı *kisas* ihlalini gerçekleştiren kişiye aynı zararı vermesine izin verilen bir “misillemede eşitlik” sistemidir. Cezalar *Kur’an*’da özel olarak belirtilmediğinden mağdurlar geleneksel olarak tazminat olarak *diyet* ya da kan parası talep edebilmektedir. Afganistan Hukuk Eğitimi Projesi’ne (ALEP) göre, bu sistem “mağdurların ve ailelerinin cezaya ilişkin karar verici olarak benzersiz bir konum elde etmesine olanak tanımaktadır”. Bu kişiler, tazminat talep edip etmeyeceklerine veya suçluya misilleme olarak aynı şekilde zarar verilip verilmeyeceğine karar verebildikleri gibi suçluyu affetmeyi de seçebilmektedir.⁵⁶ *Kisas* suçlarının kategorileri ve *Hanefi* mezhebinde nasıl ele alındığı hakkında ayrıntılı açıklamalar, ALEP’nin Afgan ceza hukuku kitabında bulunabilir.⁵⁷

ALEP’nin *kisas* suçları ve cezaları için verdiği örneklerden bazıları şunlardır:

- Kasıtlı cinayet (eşit nitelikte cezalandırma veya *diyat mughallazah* - normal miktardan daha yüksek *diyet* ödemesi);
- Kasıtsız cinayet (parasal tazminat);
- Kasıtlı ya da kasıtsız bedensel yaralama ve sakatlama (belirli şartlara tabi misilleme ya da tazminat).⁵⁸

⁴⁹ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#) pp. 87-88

⁵⁰ Rahbari S., From Normative Pluralism to a Unified Legal System in Afghanistan? In Asian Journal of Law and Society, 5 pp. 289–314, Cambridge University Press, 2 October 2018, [url](#)

⁵¹ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 17

⁵² USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 8

⁵³ HRW, Submission to the Committee on the Elimination of Discrimination against Women Review of Afghanistan, 75th Session, 23 December 2019, [url](#)

⁵⁴ Washington Post (The), In male-dominated Afghanistan, justice for women is complicated, 24 June 2019, [url](#); HRW, World Report 2019, Afghanistan (Events of 2018), 17 January 2019, [url](#)

⁵⁵ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 100; Rahimi M., Afghanistan’s new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, The University of Texas at Austin, School of Law, [url](#)

⁵⁶ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), pp. 100-101

⁵⁷ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), pp. 100-104

⁵⁸ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), pp.100-104

Peştunlar için, suçlunun ölümü yoluyla (*kıyas*) cezalandırıcı intikam (*badal*), *Peştunwali* kapsamında adaletle eş anlamlı bir kavramdır ve bazen kan davalarıyla sonuçlanmaktadır.⁵⁹ Bkz. Bölüm 3. *Kan davaları ve intikam cinayetleri*

1.4 *Tazir* suçları ve yeni Ceza Kanunu (2017)

Afganistan'daki İslam hukukunda *tazir* suçları, genel ahlak ve refahın ihlalini teşkil eden eylemlerdir.⁶⁰ Bu suçlar İslam hukukuna göre en az ciddi suçlar olsa da yine de çok ciddi suçları kapsamaktadır.⁶¹ *Tazir* suçları, *had* ve *kıyas* kapsamına girmeyen tüm suçlardır. Bu suçların cezaları, *had* veya *kıyas* cezalarının yerini alamasa da bunlara ek ceza olarak ya da “had cezasının zorlu koşulları karşılanmadığında” alternatif ceza olarak kullanılabilir.⁶² *Tazir* suçlarının cezaları, devlet tarafından belirlenmektedir. Devlet, suçların tanımlanmasında ve cezaların belirlenmesinde “büyük ölçüde özgürdür”, ancak bu özgürlüğün “İslam’ın genel kuralları ve toplumun yararı dâhilinde kullanılması” gerekmektedir. Aynı şekilde, cezanın infazı tek bir suç için birden fazla ceza verebilecek yargıçların takdirindedir. *Tazir* cezaları arasında “uyarı, kınama, tehdit, boycot, kamuya teşhir etme, para cezaları, mülke el koyma, hapis, kırbaç ve bazı durumlarda ölüm” bulunmaktadır.⁶³

1976 Ceza Kanunu gibi yeni 2017 Ceza Kanunu da *tazir* suçlarını düzenlemektedir. 2017 Ceza Kanunu’nun 2(1). maddesinde “bu kanun *Tazir* suçlarını ve cezalarını düzenler” hükmü bulunmaktadır. Aynı kanunun 2(2). maddesinde ise “Had, Kıyas ve Diyet kapsamına giren suçların failleri, İslam hukukunun Hanefi fıkhı hükümlerine göre cezalandırılacaktır” denilmektedir.⁶⁴

Kaynaklar, 1976 Ceza Kanunu ile karşılaştırıldığında yeni Kanunun belirli *tazir* suçları için azaltılmış cezalar öngördüğünü belirtmiştir.⁶⁵ Örneğin, daha önce ölüm cezası ile cezalandırılan bazı suçlar ömür boyu hapisle cezalandırılacaktır.⁶⁶ ICRC, yeni kanun ile getirilen bazı temel gelişmeleri şu şekilde sıralamaktadır:

“- Hâkimin takdirine bağlı olarak hapis cezasına (5 yıla kadar) ve reşit olmayanların hapsedilmesine (3 yıla kadar) alternatiflerin getirilmesi. Cezanın 6 ay veya daha az olduğu durumlarda gerekli kılınmaktadır (zorunlu olarak). Savaş suçları bu tür alternatiflerin dışında tutulmuştur.

- Ölüm cezası verilen suçların sayısı 54’ten 14’e düşürülmüştür. Daha önce ölüm cezasına çarptırılmış olan çeşitli suçlar için yeni Kanunda “birinci dereceden sürekli hapis cezası (30 yıl)” adı verilen bir hapis cezası tanımlanmıştır.⁶⁷

ICRC ayrıca yeni Kanuna göre *diğerlerinin yanı sıra* şunların suç teşkil ettiğini belirtmektedir:

“- Ateşli silahların yasa dışı üretimi ve ticareti;

- Erkek çocukların cinsel istismarı (bu uygulamayı içeren bir ifaya bilerek katılmak dâhil olmak üzere ilgili tüm eylemleri kapsayacak şekilde yasak genişletilmiştir);

⁵⁹ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 48

⁶⁰ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#) p. 101

⁶¹ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 33

⁶² The ALEP report explained that for the *hudud* crimes, the standard of proof is ‘quite demanding’. It further stated: ‘For most crimes, including adultery, witnesses must corroborate any claim before guilt can be established. Witness veracity is evaluated in terms of gender, community standing, the content of the statement, and the number of witnesses present. Punishment for a hadd offense is only tempered when the accused repents prior to arrest. For instance, if a thief repents and returns stolen property before the sentence is executed, the hadd lapses’. ALEP, Stanford Law School, University, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 87-88

⁶³ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 104

⁶⁴ Afghanistan, 2017 Penal Code, Official Gazette N. 1260, 15 May 2017, Art 2(1); Art 2(2) (informal translation by EASO), available at [url](#); Rahimi M., Afghanistan’s new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, The University of Texas at Austin, School of Law, [url](#)

⁶⁵ Rahbari S., From Normative Pluralism to a Unified Legal System in Afghanistan? In Asian Journal of Law and Society, 5 pp. 289–314, Cambridge University Press, 2 October 2018, [url](#) ; UN, Afghanistan: UN mission welcomes new penal code, urges measures to protect women from violence, 22 February 2018, [url](#)

⁶⁶ AI, Amnesty International Report 2017/2018 – Afghanistan, 22 February 2018, [url](#), p. 69

⁶⁷ ICRC, Afghanistan Penal Code, 2017, nd., [url](#)

- Kendi rızasıyla evlilik dışı cinsel ilişkiye girdiğinden şüphelenilen kadınlara zorla bekâret testi yapılması (tecavülden açıkça ayrı tutulmuştur)."⁶⁸

Yasa koyuculara önerilen 2017 Ceza Kanunu taslağının orijinal versiyonu, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına ilişkin özel bir bölüm içeriyordu. Bu bölüm diğer hükümlerin yanı sıra Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması yasasının (EVAW) tüm hükümlerini kapsamaktaydı.⁶⁹ 2009 yılında cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle yürürlüğe giren EVAW yasası, Afganistan'da zararlı geleneksel uygulamalar dâhil olmak üzere cinsiyete dayalı şiddet mağduru kadınlara sunulan temel yasal koruma olarak kabul edilmektedir.⁷⁰ Bazı muhafazakar milletvekillerinin EVAW yasasına karşı çıkması nedeniyle Cumhurbaşkanı Gani, en sonunda Adalet Bakanlığına yeni Ceza Kanunu'ndan EVAW bölümünü kaldırması talimatını vermiştir. Eylemciler, EVAW yasasını 2009 yılında çıkarılan bağımsız haliyle⁷¹ korumak için kampanya yürütmüştür. Yasa artık yeni Ceza Kanunu⁷² ile birlikte uygulanabilir durumda olup *özel durumlarda (ad hoc)* kullanılmaktadır.⁷³

BM ve diğer gözlemciler, kadına yönelik şiddeti suç sayan bölümün kaldırılmasının yanı sıra⁷⁴ yargıcın takdir yetkisi doğrultusunda *şeriat* hukukunun uygulanmasına ve bazı cezai suçlar⁷⁵ için cezalarının infazına izin veren belirsiz hükümlerin Kanunda bulunmasına ilişkin endişelerini dile getirmiştir.⁷⁶ UNAMA, 1976 Ceza Kanunu'na aykırı olarak yeni Ceza Kanunu'nun artık cinayet davalarında hafifletici sebep olarak "namus cinayetinden" bahsetmediğini belirtmiştir.⁷⁷ 2015-2017 yılları arasındaki dönemi izleyen UNAMA, kadınları şiddetten korumayı amaçlayan ulusal mevzuatın uygulanmasının Afganistan'da sorun olmaya devam ettiğini tespit etmiştir. UNAMA, 2016 ve 2017 yılları arasında kadınların öldürülmesi ve namus cinayetleri davalarında *fiilî* bir cezasızlıkla karşılaşmıştır.⁷⁸

2019 yılı boyunca EVAW yasasının uygulanmasının ve yasaya ilişkin farkındalığın sınırlı olduğu ifade edilmiştir.⁷⁹ 2019 yılında AIHRC, 96'sı namus cinayeti olan 238 kadın cinayeti vakası dâhil olmak üzere kadına yönelik 4.693 şiddet olayı kaydetmiştir. Aynı kaynak, 2019 yılında kadına yönelik şiddet olaylarının 2018 yılına kıyasla yaklaşık %8,4 arttığını belirterek bu kadar yüksek düzeyde şiddetin kadın hakları konusunda kamuoyu bilincinin düşük olması, yaptırımların yetersiz kalması ve ülkenin çeşitli yerlerinde güvensizlik gibi çeşitli faktörlerden kaynaklandığını ifade etmiştir.⁸⁰ Stanford Hukuk Fakültesi Hukukun Üstünlüğü Programı'nın yönetici direktörü Mehdi Hakimi 2020'de yayımlanan bir araştırma makalesinde⁸¹ şöyle demektedir: "2009 yılında EVAW Yasası'nın çıkarılması Afganistan'da kadına yönelik şiddetle mücadelede tarihî bir adım olmuştur. Ancak bu yasama girişimi on yıl sonra sembolik bir zaferin ötesine

⁶⁸ ICRC, Afghanistan Penal Code, 2017, nd., [url](#)

⁶⁹ Netherlands, MFA, Country of Origin Report Afghanistan, March 2019, [url](#), p. 51

⁷⁰ UNAMA/OHCHR Injustice and Impunity: Mediation of Criminal Offences of Violence against Women, May 2028, [url](#), p. 15; Article 5 of the EVAW states: 'The commission of the following [22] acts shall be deemed as violence against women: Rape; Forcing into prostitution; Recording the identity of victim and publicizing it in a manner that damage the personality of victim; Setting into flames, using chemicals or other dangerous substances; Forcing into self-immolation or suicide or using poisonous or other dangerous substances; Causing injury or disability; Battery and laceration; Selling and buying women for the purpose or under pretext of marriage; Baad [offering a woman in marriage to compensate for a murder or restore peace]; Forced marriage; Prohibiting from right of marriage or choosing husband; Marriage before the legal age; Abusing, humiliating, intimidating; Harassment/persecution; Forced isolation [denying visit to family]; Forcing a woman into drug addiction; Depriving from inheritance; Preventing from possession of personal property; Denying right to education, work and access to health services; Forced labour; Marrying more than one wife without observing the provision of Article 86 of Civil Code; Denial of relationship.' Afghanistan, Law on Elimination of Violence Against Women (EVAW), 2009 Presidential Decree No. 91 of 20 July 2009, Art. 5, [url](#)

⁷¹ HRW, World Report 2018: Events of 2017, Afghanistan, 1 January 2018, [url](#), p. 3

⁷² Netherlands, MFA, Country of Origin Report Afghanistan, March 2019, [url](#), p. 51

⁷³ Netherlands, MFA, Country of Origin Report Afghanistan, March 2019, [url](#); Appro (Afghanistan Public Policy Research Organization), New Penal Code and EVAW Law: To Incorporate or Not to Incorporate?, July 2018, [url](#), p. 5

⁷⁴ UN News, Afghanistan: UN mission welcomes new penal code, urges measures to protect women from violence, 22 February 2018, [url](#); Appro, New Penal Code and EVAW Law: To Incorporate or Not to Incorporate?, July 2018, [url](#), p. 1

⁷⁵ FIDH/Armanshahr Foundation/OPEN ASIA, Update for the 1st European Union (EU)-Afghanistan Special Working Group on Human Rights, Good Governance and Migration Kabul, Afghanistan 5 May 2018, [url](#); Rahimi M., Afghanistan's new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, University of Texas School of Law, [url](#)

⁷⁶ Rahimi M., Afghanistan's new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, University of Texas School of Law, [url](#)

⁷⁷ UNAMA/OHCHR, Injustice and Impunity: Mediation of Criminal Offences of Violence against Women, May 2018, [url](#), 22-23

⁷⁸ UNAMA/OHCHR, Injustice and Impunity: Mediation of Criminal Offences of Violence against Women, May 2018, [url](#), pp. 6; 21-23

⁷⁹ USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 8

⁸⁰ AIHRC, Summary Report on Violence against Women 2018-2019, 23 March 2020, [url](#)

⁸¹ For more information on Mehdi Hakimi, see Mehdi Hakimi, Biography, n.d., [url](#)

geçememiştir. Gerçek şu ki kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet çok yaygındır ve hem bireysel aktörler hem de devlet aktörleri tarafından işlenmektedir.”⁸²

UNAMA, 2019 yılı raporunda, yeni Ceza Kanunu’nda *bacha bazi* uygulamasının suç sayılmasına rağmen bu tür suçların varlığını sürdürdüğüne ve çoğunlukla Afgan ulusal güvenlik güçleri tarafından işlendiğine dair haberler olduğunu belirtmiştir. UNAMA’nın bildiği kadarıyla, bu tür bir suçun revize edilen Ceza Kanunu hükümlerine göre başarıyla kovuşturulduğu tek bir dava vardır.⁸³

1.5 Devletin fiziksel ceza ve idam cezası uygulamaları

Anayasanın 29. maddesi “insan onuruna aykırı cezayı” yasaklamıştır⁸⁴ ve Afganistan 1987’den beri Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme’ye (UNCAT) taraftır.⁸⁵ Fakat Afganistan’da İslami ve medeni kanunların birbiriyle etkileşime girdiği çoğulcu hukuk sistemi nedeniyle (bkz. Bölüm 1.1 Hukuki çoğulluk) devlet fiziksel cezalara izin vermektedir. Bu da yargıçların ve mahkemelerin cezaları her iki kanun kapsamında nasıl düzenleyeceklerini belirlemelerine olanak tanımaktadır.⁸⁶

2015 yılında İnsan Hakları İzleme Örgütü, Afgan bölge mahkemeleri tarafından zina suçları nedeniyle uygulanan fiziksel cezaların “düzenlilik” gösterdiğini belirterek bazı bölge yargıçlarının ofislerinde kırbaç olduğunu ifade etmiştir.⁸⁷ Ancak kırbaç ve dayak dâhil olmak üzere fiziksel ceza olayları, Hükümet Karşısı Unsurlar (AGE’ler) tarafından kontrol edilen alanlarda daha sık görülmektedir.⁸⁸ Avustralya Dış İşleri ve Ticaret Bakanlığı (DFAT) tarafından 2019 yılında yayımlanan raporda, hükümet görevlilerinin zalimce, insanlık dışı veya küçültücü cezalar uyguladığına ilişkin bildirimlerin devam ettiği ve bu tür olayların büyük ölçüde belgelenmediği belirtilmiş, ancak DFAT bu tür bildirimlerin kaynakları hakkında bilgi vermemiştir.⁸⁹

Afganistan’da ölüm cezası hem Ceza Kanunu hem de İslam hukuku kapsamında öngörülmektedir.⁹⁰ 2017 Ceza Kanunu, ölüm cezasının uygulandığı suçların sayısını önemli ölçüde azaltmaktadır.⁹¹ Yeni Ceza Kanunu’nun 170. maddesi şu koşulu öne sürmektedir:

“Kanunda farklı bir şekilde tanımlanmadıkça, aşağıdaki durumlarda ölüm cezası uygulanır:

- 1) Soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları, devlete karşı işlenen suçlar, terör ve patlama, kaçırma ve rehin alma, bir kişinin ölümüyle sonuçlanan haydutluk.
- 2) Yasada tanımlandığı şekliyle kasıtlı cinayet.
- 3) Afganistan İslam Cumhuriyeti topraklarının tamamen veya kısmen yabancı bir hükümet tarafından işgal edilmesine yol açan suçlar veya ülkenin ulusal egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya bağımsızlığına zarar veren suçlar.
- 4) Bir kadına toplu tecavüz.
- 5) Kurbanın ölümüyle sonuçlanacak şekilde bir erkeğe toplu tecavüz.”⁹²

⁸² Mehdi J. H., Elusive Justice: Reflections on the Tenth Anniversary of Afghanistan’s Law on Elimination of Violence Against Women, in *Northwestern Journal of Human Rights*, Vol. 18. Issue 1, Winter 2020, [url](#), p. 71

⁸³ UNAMA, Afghanistan protection of civilians in armed conflict 2019, 22 February 2020, [url](#), p. 9

⁸⁴ Afghanistan, Constitution of Afghanistan, 26 January 2004, Art. 29, [url](#)

⁸⁵ UN Treaty Collection, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, New York, 10 December 1984, Participants, status at 30 June 2020, [url](#)

⁸⁶ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#); Rahimi M., Afghanistan’s new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, University of Texas School of Law, [url](#)

⁸⁷ HRW, Dispatches: A court-sanctioned lashing in Afghanistan, 2 September 2015, [url](#)

⁸⁸ Australia, DFAT, DFAT Country Information Report Afghanistan, 27 June 2019, [url](#), p. 43; RFE/RL/Gandhara, Taliban Revive Harsh Rule In A Remote Afghan Province, 1 March 2019, [url](#); Guardian (The), ‘I lost consciousness’: woman whipped by the Taliban over burqa without veil, 18 April 2018, [url](#); AI, Human Rights in Asia-Pacific; Review of 2019 - Afghanistan, 30 January 2020, [url](#)

⁸⁹ Australia, DFAT, DFAT, Country Information Report Afghanistan, 27 June 2019, [url](#), p. 41

⁹⁰ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), p. 11, 106; Bjelica, J. and Qaane, E., Afghanistan’s latest executions, AAN, 11 May 2016, last updated 9 March 2020, [url](#)

⁹¹ UN, Situation of human rights in Afghanistan, and technical assistance achievements in the field of human rights, 16 January 2020, [url](#), p. 7

⁹² Afghanistan, 2017 Penal Code, Official Gazette N. 1260, 15 May 2017, Art 170 (informal translation by EASO), available at [url](#)

AAN analistleri 2016 tarihli bir makalede, Afganistan’da ölüm cezasının yasal olmasına rağmen hem ceza kanununa hem de İslam hukukuna göre fiilî infazların *özel durumlarda (ad hoc)* uygulandığını belirtmiştir.⁹³ DFAT, 2018 ortası itibarıyla 720 mahkûmun idam cezası aldığını, ancak fiilî infazların 2001 yılından beri nadir görüldüğünü belirtmiştir.⁹⁴ 2016 yılında yaklaşık 100 kişi ölüm cezasına çarptırılmış,⁹⁵ Kasım 2017’de beş adam kaçırma ve cinayetten idam edilmiş ve 2018 yılında en az üç mahkûm idam edilmiştir.⁹⁶ BM’nin elindeki bilgilere göre 2019 yılında infaz yapılmamıştır. Bununla birlikte, Kasım 2019 itibarıyla iç ve dış güvenliğe karşı suçlardan hüküm giymiş yaklaşık 100 kişi dâhil olmak üzere yaklaşık 700 kişinin idam cezasına çarptırıldığı bildirilmiştir.⁹⁷

1.6 Geleneksel adalet

İslami yasaların geleneksel ve yerel yorumları iç içe geçmiş ve geleneksel uyuşmazlık çözüm süreçlerinde birleştirilmiştir.⁹⁸ Geleneksel uygulamalara, yerel geleneklere ve dine dayanan gayriresmî adalet mekanizmaları, Afganistan’da yüzyıllardır mevcuttur.⁹⁹ Kaynaklarda örfi ve gayriresmî anlaşmazlık çözümü mekanizmalarının karmaşık sistemler olduğu, monolitik olmadığı ve münferit din âlimleri, hukukçular, topluluk üyeleri, STK’ler ve ulusal kuruluşları da kapsayacak şekilde *jirga*’lar ve *şûralara* uzanan sayısız yargı aktörünü içerdiği kaydedilmektedir.¹⁰⁰

2017 yılında bilim adamı Neamat Nojumi, örf ve âdet hukukunun Afgan toplumunda değerli ve önemli bir rol oynamaya devam ettiğini açıklamıştır. Örfler bir aile içindeki bireyler tarafından uygulanırken örfi hukuk bir topluluğun bağlı olduğu normatif ilkeleri kapsamaktadır ve bu gelenekler gruplar arasında farklılık göstermektedir. Örneğin Tacik, Hazara, Özbek ve Türkmenler evlilik, miras ve halk içinde görünüme ilişkin olarak Peştunlardan farklı toplumsal kuralları izlemektedir, ancak cinsiyet ayrımcılığı ve kan davası uygulamaları gibi tüm gruplarda örtüşen bazı konular da mevcuttur.¹⁰¹

2019 boyunca, özellikle resmî hukuk sisteminin genellikle bulunmadığı ve yerel ihtiyarların ve *şûraların* hem cezai meseleleri hem de hukuki anlaşmazlıkları çözenin birinci yolu olduğu kırsal alanlarda geleneksel adalet mekanizmaları, birçok Afgan için ana başvuru kaynağı olmaya devam etmiştir. USDOS’a göre, bu tür gayriresmî kurumlar ve Taliban resmî hukuk sistemine bakmaksızın cezalar vermiştir.¹⁰² Asia Foundation tarafından 2019 yılında yapılan araştırmaya göre¹⁰³, Afganların %46’sından fazlası uyuşmazlıklarını çözmek için *şûralara* veya *jirga*’lara, %41,5’i devlet mahkemelerine ve yaklaşık %25’i *Hukuk* dairesine başvurmuştur. Tercihler, kentsel-kırsal ayrımını ortaya çıkarmıştır: Kırsalda yaşayanlar daha çok *şûralara/jirga*’lara başvururken (%48) şehir sakinleri ise devlet

⁹³ Bjelica, J. and Qaane, E., Afghanistan’s latest executions, AAN, 11 May 2016, last updated 9 March 2020, [url](#)

⁹⁴ Australia, DFAT, DFAT Country Information Report Afghanistan, 27 June 2019, [url](#), p. 40

⁹⁵ AI, Amnesty International Report 2016/2017 – Afghanistan, 22 February 2017, [url](#), p. 61

⁹⁶ Australia, DFAT, DFAT Country Information Report Afghanistan, 27 June 2019, [url](#), p. 40

⁹⁷ UN, Situation of human rights in Afghanistan, and technical assistance achievements in the field of human rights, 16 January 2020, [url](#), p. 7

⁹⁸ Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 5; FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 45-46

⁹⁹ ALEP, Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, [url](#), pp. 76-77

¹⁰⁰ AREU, LGAF – Afghanistan, 22 June 2017, [url](#), p.129; Wardak, A., A decade and a half of rebuilding Afghanistan’s justice system: an overview, 2016, [url](#), pp. 11-12. For detailed information on jirga/shura procedures including for land disputes, refer to Afghanistan, (MEC) Independent Joint Anti-Corruption Monitoring and Evaluation Committee, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), pp. 36-38; UNAMA, The Stolen Lands of Afghanistan and its People, August 2014, [url](#), pp. 27, 37-38; ALEP, Stanford Law School, An Introduction to the Property Law of Afghanistan, 2015, [url](#), pp. 31-35

¹⁰¹ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 18

¹⁰² USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), pp. 9-11

¹⁰³ Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People is The Asia Foundation’s fifteenth annual public opinion survey in Afghanistan. The Asia Foundation describes the Survey as ‘the longest-running barometer of public opinion in Afghanistan’. Since 2004, the Survey has gathered the views of more than 129,800 Afghans on topics such as security, elections, governance, the economy, essential services, corruption, youth issues, reconciliation with the Taliban, access to media, migration, the role of women, and political participation. For the purpose of the 2019 Survey, the Asia Foundation conducted face-to-face interviews with a national sample of 17,812 Afghan respondents aged 18 years and above, across all 34 provinces from July 11 to 7 August 2019. For more information on the methodology used for the Survey, please see Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People, 2 December 2019, Appendix 1: Methodology, [url](#), p. 257

mahkemelerine ve *Hukuk* dairesine (sırasıyla yaklaşık %52 ve %30) başvurmayı tercih etmiştir.¹⁰⁴ Araştırmada ayrıca Afganların büyük çoğunluğunun yerel *şûra* ve *jirga*'ların adil ve güvenilir olduğuna (%81,2), yerel norm ve değerleri takip ettiğine (%74,4), bu tür kurumların adaleti sağlamada etkili olduğuna (%74,2) ve olayları hızlı ve verimli bir şekilde çözdüğüne (%73,2) inandığını ortaya koymuştur.¹⁰⁵

2017 yılında Dr. Nojumi, gayriresmî adalette görülen çeşitliliğin, her bağlamda kabul edilen normlara göre uygulanan ilkelerle esas olarak nüfusun kentsel, kırsal ve aşiret şeklinde bölünmesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Nojumi, kentsel bölgelerdeki şehir merkezlerinde ya da kırsal bölgelerin merkezinde insanların genellikle hem resmî hem de gayriresmî mekanizmaya erişebildiğini, şehirlerin taşra bölgelerinde ve kırsal bölgelerde ise devletin adalet sistemine erişimin sınırlı olduğunu açıklamıştır. Afganistan'ın özellikle Pakistan sınırı ve kısmen İran sınırı boyunca uzanan aşiret bölgesi içinde, gayriresmî adalet, baskın hukuk sistemini teşkil etmektedir. Bu yerel bölgelerde Afgan aşiret toplulukları, meslekleri anlaşmazlık çözümü olan bir "geleneksel uzmanlık" (*Jirgamar*) geleneğine sahiptir. Nojumi, Afganların yerel yönetim deneyimleri üzerine yaptığı araştırmaya dayanarak gayriresmî adaletin halk tarafından geniş ölçüde anlaşıldığı ve *jirga* ile *şûra* gibi mekanizmaların yargıçlarla sosyal güvene dayalı olması nedeniyle anlaşmazlıkları devlet kurumlarına kıyasla daha etkili bir şekilde çözmenin ekonomik ve işlevsel bir yolu olarak gördüğünü gözlemlemiştir.¹⁰⁶ Nojumi, 2014 tarihli bir makalesinde gayriresmî sistemlerin toplumda ve ilişkilerde uyumun yeniden kurulmasına ve bozulmanın önlenmesine yönelik olduğunu belirtmiştir. Nojumi, bir aile içindeki geleneksel örf ve adetlerin diğer aileler için geçerli olmayabileceğine işaret etmiştir. Töre cinayetleri ve misilleme gibi olumsuz uygulamaların genellikle toplumun genelini dâhil etmeksizin gizlice planlandığını ve gerçekleştirildiğini ve bunun aksine, örfi hukukun bir danışma süreci olmasının amaçlandığını ifade etmiştir.¹⁰⁷

Neamat Nojumi, örfi hukukun yaygın olmasına rağmen özellikle ihmal edilen veya reddedilen kadın haklarıyla ilgili olarak *şeriatla* çelişen sayısız yönü olduğunu gözlemlemiştir.¹⁰⁸ Afganlar arasında örfi hukukun İslami *şeriat* ile uyumlu olduğuna dair yaygın bir algı olsa da uygulamada bu ikisi zaman zaman birbiriyle¹⁰⁹, bazı uygulamalarda ise resmî devlet yasalarıyla çelişmektedir.¹¹⁰ Uluslararası Af Örgütü 2019 yılı raporunda, Afganistan'da hukukun üstünlüğü ilkesine, insan hakları standartlarına ve Afgan yasalarına aykırı olarak geleneksel ve gayriresmî adalet biçimlerinin uygulanmaya devam ettiğine dikkat çekmiştir.¹¹¹

Jirga ve *şûra* gibi devlet dışı mekanizmalar yoluyla uyuşmazlık çözümü hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm 2.3.2 Örfi ve geleneksel mekanizmalar.

1.7 Taliban'ın paralel adalet sistemi

Taliban, 2001 yılında iktidardan uzaklaştırıldıktan sonra, yavaş yavaş paralel bir isyancı yönetim sistemine geçiş yaparak yeniden ortaya çıkmıştır.¹¹² Taliban, Afgan Anayasası'nı İslam ilkelerini temel almak yerine Batı'dan kopyalanan ve Müslüman bir topluma dayatılan bir ürün olarak görmezden gelmektedir.¹¹³ Grup, 2020 yılında kontrolleri altındaki bölgelerde *şeriatın* katı şekilde yorumlanmasına dayalı paralel bir yargı sistemini (ayrıca bkz. 2.3.3 Taliban'ın arazi

¹⁰⁴ Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People, [url](#), pp. 23, 144

¹⁰⁵ Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People, 2 December 2019, [url](#), p. 23

¹⁰⁶ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), pp. 21-22

¹⁰⁷ Nojumi, N., The merits of non-state justice: An effective mechanism for a stable Afghanistan, 5 November 2014, [url](#)

¹⁰⁸ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 22; AIHRC/CEDAW, AIHRC Specific information on the issues relevant to the the implementation of the Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), to be convened in February 2020, Geneva Switzerland, January 2020, available at [url](#), p. 5-6

¹⁰⁹ Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p.5; FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 45-46.

¹¹⁰ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#) pp. 45-46.

¹¹¹ AI, Human Rights in Asia-Pacific; Review of 2019 - Afghanistan, 30 January 2020, [url](#)

¹¹² Clark K., Bjelica, J, One Land, Two Rules (1): Service delivery in insurgent-affected areas, an introduction, Afghanistan AAN, 6 December 2018, last updated 15 April 2020, [url](#); Smith S.S., Service Delivery in Taliban Influenced Areas of Afghanistan, USIP, April 2020 [url](#), p. 3

¹¹³ Haress G., Why the Taliban should read the Afghan Constitution, AAN, 9 April 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

anlaşmazlıklarına müdahalesi) uygulamaya devam etmiştir.¹¹⁴ Taliban mahkemeleri “usulsüz mahkemeler” olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁵ Ancak birçok Taliban komutanının böyle bir sisteme atıfta bulunmadan keyfi cezalar verdiği bildirilmektedir.¹¹⁶

Taliban mahkemeleri önemli ölçüde yaygınlaşmıştır ve Taliban’ın kontrolündeki alanların çok ötesine ulaştıkları bildirilmektedir.¹¹⁷ Taliban mahkemeleri, hükûmetin kontrolündeki şehirlerde yaşayan ve Taliban yönetimini desteklemeyen ancak uygulanabilir bir alternatifleri olmadığını düşünen insanların davalarını görmektedir.¹¹⁸ Ülke çapında giderek daha fazla Afgan’ın, devlet bürokrasisi, yolsuzluk ve uzun işlem sürelerinden bıktığı için¹¹⁹ Taliban mahkemelerinde adalet aradığı bildirilmiştir.¹²⁰ Çeşitli kaynaklar Taliban mahkemelerinin tercih edilebilir bir alternatif olduğunu¹²¹ ve hükûmet tarafından kurulan mahkemelerden daha erişilebilir, hızlı ve daha az yozlaşmış¹²² olarak düşünüldüğünü bildirmiştir.¹²³ Neamat Nojumi, anlaşmazlığın bir tarafının ne resmî ne de gayriresmî adalet sürecinden olumlu bir sonuç almaması durumunda Taliban’a yönelebileceğini gözlemlemiştir.¹²⁴

Birincil Taliban mahkemeleri bölge düzeyinde kurulmakta ve haftada bir veya iki gün duruşma düzenlemektedir.¹²⁵ Kunduz vilayetinin Dasht-e Archi ilçesinde Taliban tarafından sağlanan hizmetlerin tedarikini anlatan AAN analisti Ali Obaid, örneğin Taliban’ın birincil mahkeme olarak faaliyet gösteren bir adalet komitesi kurduğunu bildirmiştir. Bireyler davalarını tescil etmek için komiteye mektup sunmakta ve duruşmanın kesin tarihini içeren bir makbuz almaktadır. Mahkemenin davaları incelemesi, belirli bir davanın karmaşıklığına ve Taliban’ın yargıçlarının mevcudiyetine bağlı olarak birkaç gün sürebilmektedir. Ali Obaid ayrıca şunları söylemiştir: “Yerel halk, davalarını genellikle yolsuzluk olmadan ve tatmin edici sonuçlarla daha hızlı karara bağlanan Taliban mahkemesine götürmektedir. Çoğu insan için şikâyetlerini dinleyecek tek seçenek Taliban mahkemesidir. Bireyler doğrudan itiraf etmeseler de davalarını Taliban mahkemesine götürmelerinin sebebi çoğu zaman muhalif tarafı duruşmaya katılmaya ve Taliban’ın kararlarını kabul etmeye zorlama isteğidir.”¹²⁶

Taliban, Helمند vilayetinin Nad Ali ilçesinde yer alan Dashti Simi ve Shnai Simi’nin bazı bölgelerinde gezici yargı hizmeti sunmaktadır. Ancak hükûmet ve yabancı güçler tarafından saldırıya uğrayan grubun endişeleri nedeniyle bu gezici adalet hizmeti belirgin bir şekilde işletilmemekte ve kolayca erişilememektedir.¹²⁷ Taliban, Gazni vilayetinin Andar ilçesinde adalet sisteminin tam kontrolünü elinde tutmaktadır. AAN tarafından yapılan bir vaka çalışmasına göre, yerel topluluk Taliban mahkemeleri tarafından sağlanan adalet hizmetlerini tercih ettiğini belirtmiştir.¹²⁸ Benzer şekilde, Herat vilayetinin Obek ilçesinde yerel katılımcılar AAN’ye resmî adalet sistemindeki yolsuzluktan

¹¹⁴ USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 10-11; Bleuer C., Sadat S. A., Ali O., One Land, Two Rules (8): Delivering public services in insurgency-affected insurgent-controlled Zurmat district, AAN, 4 September 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

¹¹⁵ Salaam Times, Taliban brutality takes center stage with couple’s execution in Ghor, 28 April 2020, [url](#)

¹¹⁶ Freedom House, Freedom in the World 2020 - Afghanistan, 4 March 2020, [url](#)

¹¹⁷ Jackson, A., Weigand, F., Rebel rule of law - Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan, ODI/HPG/NRC, May 2020, [url](#), p. 1; Jackson, A., Amiri R., Insurgent Bureaucracy: How the Taliban Makes Policy, USIP, Peaceworks No. 153, November 2019, [url](#), p. 10; Baqakhil A. Q., Rahimi W., *et al.*, Assessment Report- Health and Integrated Protection Needs in Ghazni Province, Agency for Assistance and Development of Afghanistan (AADA); The Johanniter International Assistance, December 2019, [url](#), p. 53

¹¹⁸ Jackson, A., Weigand, F., The Taliban’s war for legitimacy in Afghanistan, Current History, 118 (807), November 2019, [url](#), p. 145;

¹¹⁹ Arab News, Afghans turn to Taliban in forgotten province, 9 February 2020, [url](#)

¹²⁰ National (The), Afghans flock to Taliban courts seeking swift justice, 20 May 2019, [url](#)

¹²¹ Smith S.S., Service Delivery in Taliban Influenced Areas of Afghanistan, USIP, April 2020 [url](#), p. 6

¹²² Semple, M., Afghanistan’s Islamic Emirate Returns: Life under a Resurgent Taliban, WPR, 18 September 2018, [url](#); Jackson, A., Weigand, F., Rebel rule of law - Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan, ODI/HPG/NRC, May 2020, [url](#), p. 1; Obaid A. One Land, Two Rules (3): Delivering public services in insurgency-affected Dasht-e Archi district in Kunduz province, AAN, 26 February 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

¹²³ Jackson, A., Weigand, F., The Taliban’s war for legitimacy in Afghanistan, Current History 118 (807), 2019, [url](#), p. 145

¹²⁴ Nojumi, N., email, 22 September 2017 in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 83

¹²⁵ Jackson, A., Weigand, F., Rebel rule of law - Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan, ODI/HPG/NRC, May 2020, [url](#), p. 4

¹²⁶ Obaid A. One Land, Two Rules (3): Delivering public services in insurgency-affected Dasht-e Archi district in Kunduz province, AAN, 26 February 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

¹²⁷ Sabawoon A. M., One Land, Two Rules (6): Delivering public services in insurgency-affected Nad Ali district of Helmand province, 2 June 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

¹²⁸ Muzhary, F. R., One Land, Two Rules (7): Delivering public services in insurgency-affected Andar district in Ghazni province, AAN, 13 June 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

cesaretlerinin kırıldığını ve Taliban mahkemelerinin daha hızlı ve verimli olduğunu söylemiştir. Ancak bazı durumlarda insanlar başka seçenekleri olmadığı için Taliban mahkemelerine başvurmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.¹²⁹ AAN'nin Paktiya vilayetinin Zurmat ilçesinde görüştüğü yerel yönetim yetkilileri, Taliban mahkemelerinin “bölgede kilit bir rol oynadığını ve mahkemelerinde her gün farklı davaların kaydedildiğini belirtmiştir”. Davaların esas olarak arazi anlaşmazlıkları veya aile çatışmaları olduğu söylenmektedir. Dahası, AAN'nin kaynağına göre, bir Taliban mahkemesi karara varamadığında davayı Pakistan merkezli bir Taliban mahkemesine götürebilmektedir.¹³⁰

Taliban paralel adalet sisteminin uyguladığı cezalar arasında infaz, sakatlama¹³¹ ve taşlayarak öldürme bulunmaktadır.¹³² UNAMA, 2019 yılında Taliban'ın zina veya “ahlaksız ilişki” nedeniyle kadınlara kendi adalet sistemine göre ceza infaz ettiği dört vakayı belgelediğini belirtmiştir. “Bu vakaların üçünde kadınlar kırbaçlanmış ve bir vakada kadın evden kaçmakla suçlanarak idam edilmiştir.”¹³³ 2019 yılında Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu (AIHRC) kadınlara karşı hukuk dışı 13 dava belgelemiş ve bu olayların faillerinin “kaçak” olduğunu ve hükûmet karşıtı silahlı grupların kontrolündeki bölgelerde olduklarını belirtmiştir. Bu olaylar Faryab ve Gur vilayetlerinde meydana gelmiştir.¹³⁴

Medya kaynakları, erkek koruması olmadan dışarı çıkan¹³⁵ veya yüzünü kapatmayan bir burka giyen¹³⁶ kadınların kırbaçlandığını bildirmiştir. 2018 yılında Gur vilayetinin Shahrak ilçesinde bir erkek ve bir kız çocuğu “evden kaçtıkları” gerekçesiyle Taliban tarafından vurularak öldürülmüştür.¹³⁷ Mart 2019'da Sar-i Pol vilayetinin Sancharak ilçesinde hamile bir kadın, Taliban'ı hükûmete karşı savaşını “gayrimeşru” olarak nitelendirerek eleştirdiği için Taliban tarafından ölüm cezasına çarptırılmış ve doğmamış çocuğuyla birlikte anında öldürülmüştür.¹³⁸ Ocak 2020'de Afgan yetkililer Taliban'ı Faryab vilayetindeki ücra bir köyde bir kız çocuğu dâhil olmak üzere aynı ailenin en az altı üyesini infaz etmekle suçlamıştır.¹³⁹ Afgan yetkililere göre Taliban, aileyi fuhuş yapmakla suçlayarak “ahlaksız eylemlerden” dolayı ölüm cezasına çarptırmıştır. Ancak Andkhoy ilçe başkanı Sultan Mohammad Sanjer'e göre yerel halk bu infazın arkasındaki asıl nedenin, bu aile üyelerinden birinin yakın zamanda barış sürecinde yer alan eski bir Taliban militanı olduğunu iddia etmiştir.¹⁴⁰

Şubat 2020'de AIHRC, taşlanarak öldürülen bir Afgan kadını gösteren video kaydı hakkında tahkikat yaptığını bildirmiştir. Raporun yayımlandığı tarihte, görüntülerin Taliban'ın iddia ettiği gibi 2015 yılında Gur vilayetinde meydana gelen bir olay mı yoksa Afgan gazeteciler ve eylemcilerin belirttiği gibi Gur vilayetinin Taywara ilçesinde daha yakın zamanda gerçekleşen bir taşlama olayı mı olduğu henüz belli değildir. Radio Free Europe/Radio Liberty, Afganistan Cumhurbaşkanı Eşref Gani'nin sözcüsü Sediq Sediqqi'nin videoyu izledikten sonra “tamamen şok olduğunu ve üzüldüğünü” belirten bir Twitter gönderisine cevaben, Taliban¹⁴¹ ile bağlantılı bir Twitter hesabının “zina için taşlama cezası hiçbir Müslüman tarafından inkâr edilemeyecek bir İslami hükümdür”¹⁴² yazdığını bildirmiştir. Ancak hem Taliban hem de hükûmet yetkilileri bu eylemin faili olduklarını reddetmiştir.¹⁴³

¹²⁹ Kazemi S. R., One Land, Two Rules (2): Delivering public services in insurgency-affected Obekh district of Herat province, AAN, 9 December 2018, last updated 9 March 2020, [url](#);

¹³⁰ Bleuer C., Sadat S. A., Ali O., One Land, Two Rules (8): Delivering public services in insurgency-affected insurgent-controlled Zurmat district, AAN, 4 September 2019, last updated 9 March 2020, [url](#)

¹³¹ USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 10-11

¹³² Kazemi S. R., One Land, Two Rules (2): Delivering public services in insurgency-affected Obekh district of Herat province, AAN, 9 December 2018, last updated 9 March 2020, [url](#); AI, Human Rights in Asia-Pacific; Review of 2019 - Afghanistan, 30 January 2020, [url](#)

¹³³ UNAMA, Afghanistan protection of civilians in armed conflict 2019, 22 February 2020, [url](#), p. 19

¹³⁴ AIHRC, Summary Report on Violence against Women 2018-2019, 23 March 2020, [url](#)

¹³⁵ RFE/RL, Taliban Revive Harsh Rule In A Remote Afghan Province, 1 March 2019, [url](#); Guardian (The), ‘I lost consciousness’: woman whipped by the Taliban over burqa without veil, 18 April 2018, [url](#)

¹³⁶ Guardian (The), ‘I lost consciousness’: woman whipped by the Taliban over burqa without veil, 18 April 2018 [url](#)

¹³⁷ Pajhwok, Taliban gun down runaway woman, boy in Ghor, 24 October 2018, [url](#)

¹³⁸ Salaam Times, Taliban murder pregnant woman, unborn child in Sar-e-Pul, 25 March 2019, [url](#); USDOS, Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, [url](#), p. 10-11

¹³⁹ Reportedly, Six Family Members Shot Killed by Taliban in Faryab, 19 January 2020, [url](#)

¹⁴⁰ ABC news, Afghan officials say Taliban kill 6 members of same family, 19 January 2020, [url](#)

¹⁴¹ The reliability of the account referred to as linked to the Taliban by RFE/RL could not be verified by EASO

¹⁴² SediqSediqqi, [Twitter], posted on: 1 February 2020; IEAFG, [Twitter], posted on: 2 February 2020 [url](#)

¹⁴³ RFE/RL, Afghan Rights Group Investigating Video Of Woman Being Stoned To Death, 3 February 2020, [url](#)

2. Arazi anlaşmazlıkları

2.1 Genel bilgiler

Afganistan’da arazi yerel çatışmaların¹⁴⁴ ve şiddetin birincil kaynağıdır.¹⁴⁵ Arazi üzerindeki anlaşmazlıkların artan kentleşme, nüfus artışı ve ülkeye geri dönenlerin sayısının yüksek olmasının¹⁴⁶ yanı sıra uzun süredir devam eden savaş, kabile çatışması ve etkisiz toprak yönetimi nedeniyle¹⁴⁷ ortaya çıktığı bildirilmiştir.

Afganistan Bağımsız Ortak Yolsuzlukla Mücadele İzleme ve Değerlendirme Komitesi (MEC) ve Amerika Birleşik Devletleri Barış Enstitüsü (USIP) tarafından belirtildiği üzere kara ve sudaki çatışmaların baskın türleri ve yapısı bölgeye göre değişmektedir ve hükümetin, kabile ağlarının gücüne ve bölgedeki güçlü yerel halk ve savaş ağalarının varlığına bağlıdır.¹⁴⁸ Radio Free Europe/Radio Liberty’nin (RFE/RL) kıdemli muhabiri Abubakar Siddique, 2017’de EASO ile yaptığı röportajda, arazi anlaşmazlıklarının çoğunlukla bireyler ve aileler arasında meydana geldiğini ve güçlü elitleri kapsadığını, kırsal alanlarda ise bir kabile içindeki bütün bir aileyi, toplulukları, etnik kökenleri, kabileleri veya klanları ilgilendirecek şekilde genişleyebileceğini açıklamıştır.¹⁴⁹

Afganistan’da toprak mülkiyeti büyük ölçüde geleneksel uygulamalara, geleneklere veya yerel belleğe dayanmaktadır.¹⁵⁰ Arazi kaydı, yalnızca şehirler veya yalnızca şehirlerin bazı kısımları resmî olarak incelendiği için “oldukça düzensiz” niteliktedir. Kent çevresindeki alanlarda mülkiyet tescilsiz tapu (*urfi qabala*) üzerinden elde edilmektedir. Hükümetin ve uluslararası kuruluşların araziye inceleyip kaydettirme çabalarına rağmen başkentte bile “resmî tapu sisteminin dışında” arazi mülkiyeti olduğu bildirilmiştir.¹⁵¹

Yerel basın, Afganistan’ın farklı bölgelerinde toprak ve mülk konusunda çatışmalara karışan çok sayıda aile ve birey vakasını bildirmiştir. Örneğin Mayıs 2019’da Baglan vilayeti, Host ilçesindeki bir köyde miras kalan arazi üzerinde iki aile arasında yaşanan sözlü çatışma, silahlı çatışmaya dönüşerek biri kadın olmak üzere üç kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanmıştır.¹⁵² Aynı ay, kimliği belirsiz silahlı kişilerin muhtemelen Kabil’deki bir toprak anlaşmazlığına bağlı olan kişisel bir kavga nedeniyle aynı aileden yedi kişiyi öldürdüğü bildirilmiştir.¹⁵³ Nisan 2020’de Nangarhar vilayetindeki Durbaba ve Nazian ilçelerinden aşiretler arasında toprak mülkiyeti nedeniyle çıkan çatışmalar nedeniyle altı kişinin öldüğü ve 26 kişinin yaralandığı bildirilmiştir.¹⁵⁴ Aynı ay, Paktiya vilayetinin Dan Patan ilçesinde toprak mülkiyeti nedeniyle iki aşiret arasında çıkan çatışmada ikisi kadın dört kişi yaralanmıştır.¹⁵⁵ Belh vilayetinin Dehdadi ilçesinde iki kişinin ölümüne ve bir kişinin yaralanmasına neden olan arazi ile ilgili bir çatışmayı haber yapan Pajhwok Afghan News, sakinlerin yetkililerin bu tür şiddet olaylarına müdahale edemeyeceğini düşündüklerini belirtmiştir.¹⁵⁶

¹⁴⁴ Choudhury, N., Power, Inequality, and Local Land Conflict in Afghanistan: A Study of Kabul’s Peri-Urban Areas, Afghan Institute for Strategic Studies (AISS), 2019, [url](#), p. 1. AISS defines itself an ‘independent, not-for-profit research institute’ which aims to address strategic issues related to Afghanistan, see [website], n.d, [url](#)

¹⁴⁵ Muzhary F. R., One Land, Two Rules (10): Three case studies on Taleban sales of state land, AAN, 15 April 2020, [url](#)

¹⁴⁶ New Humanitarian (The), Land disputes add to Afghanistan’s security woes, 10 September 2013, [url](#)

¹⁴⁷ MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), p. 13

¹⁴⁸ MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), p. 41; USIP, Addressing land and conflict in Afghanistan, June 2015, [url](#), p. 8

¹⁴⁹ Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 74

¹⁵⁰ AREU, LGAF – Afghanistan, 22 June 2017, [url](#), p.7; Denmark, DIS, Report from Danish Immigration Service’s fact finding mission to Kabul, Afghanistan, 25 February to 4 March 2012, May 2012, [url](#), pp. 40-41

¹⁵¹ Choudhury, N., Power, Inequality, and Local Land Conflict in Afghanistan: A Study of Kabul’s Peri-Urban Areas, Afghan Institute for Strategic Studies, 2019, [url](#), p. 1

¹⁵² Pajhwok Afghan News, Woman among 3 killed over land dispute in Baghlan, 9 May 2019, [url](#)

¹⁵³ Ariana News, Seven members of a family shot dead in Kabul, 27 May 2019, [url](#)

¹⁵⁴ Pajhwok Afghan News, Nangarhar: 6 killed, 26 injured in clash over land, 7 April 2020, [url](#)

¹⁵⁵ Pajhwok Afghan News, 3 dead as rival tribes clash in Paktia, 9 April 2020, [url](#)

¹⁵⁶ Pajhwok Afghan News, Increasing crime incidents worry Balkh dwellers, 26 October 2019, [url](#)

Özetle, kaynaklar aşağıdaki gibi sorunların neden olduğu arazi anlaşmazlıklarını bildirmiştir:

- Yerinden edilmiş kişilerin, mültecilerin, geri dönenlerin veya ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin (menşe yerlerini terk edenler ve uzun bir süre uzak kaldıktan sonra topraklarını/mülklerini geri almak için geri dönenler dâhil) gelişi¹⁵⁷;
- İsyancıların veya silahlı grupların toprak üzerinde yerel aşiret içi veya aşiretler arası bölünmelere karışması (bir tarafı diğerine karşı silahlandırmak dâhil olmak üzere)¹⁵⁸;
- Güçlü elitler, savaş ağaları¹⁵⁹, güçlü figürler¹⁶⁰ veya güçlü bireyler¹⁶¹ tarafından yasa dışı arazi satışı ve arazi gaspı ya da yolsuzluk ve yetkililere rüşvet yoluyla dağıtılan veya elde edilen arazinin alınması¹⁶²;
- Özel, kamu, ulusal veya ortak arazi mülkiyetinin tartışmalı tanımlarından kaynaklanan talepler¹⁶³, örneğin gayriresmî kamplar ve yerleşim yerleri için kullanılan arazi¹⁶⁴;
- Aynı toprak için savaş ağaları, güçlü komutanlar, politik veya silahlı yerel aktörlerin talepleri dâhil olmak üzere birden fazla ve birbirine çakışan talepler¹⁶⁵;
- Politikacıları ve partileri içeren çok değerli kentsel mülk üzerinde güvenlik ve kullanım hakkı¹⁶⁶ veya mülkün güçlü bireyler ve seçkinler tarafından alındığı kentsel alanlardaki arazi anlaşmazlıkları¹⁶⁷;
- Devlete ait arazi üzerindeki çatışmalar¹⁶⁸ veya konut binalarının inşasından sonra devlete ait olduğu kabul edilen arazi¹⁶⁹;
- Tartışmalı miraslar gibi bireyler ve aile üyeleri arasındaki mülkiyet anlaşmazlıkları.¹⁷⁰

¹⁵⁷ NRC, Strengthening Displaced Women’s Housing, Land and Property Rights in Afghanistan, November 2014, [url](#), p. 27; Denmark, DIS, Report from Danish Immigration Service’s fact finding mission to Kabul, Afghanistan, 25 February to 4 March 2012, May 2012, [url](#), pp. 40-41; Muzhary, F., Resettling nearly half a million Afghans in Nangrahar, 12 May 2017, [url](#); Pajhwok Afghan News, Corruption hits hard land distribution to returnees, 1 May 2017, [url](#)

¹⁵⁸ Hakimi, A., Telephone interview in April 2016, in EASO Country of Origin Information Report: Afghanistan – Recruitment by armed groups, September 2016, [url](#), pp. 20-21; Pajhwok Afghan News, Why Daesh chose Achin district as its base, 9 March 2016, [url](#); Pajhwok Afghan News, Jawzjan farmers taken to Taliban court, 15 February 2017, [url](#)

¹⁵⁹ Rao, S., Turkstra, J., Enhancing security of land tenure for IDPs, FMR 46, May 2014, [url](#), p. 15; IWPR, Afghanistan: Teacher’s Land Seized, 21 November 2017, [url](#)

¹⁶⁰ Pajhwok Afghan News, 33,000 acres of govt, private land grabbed in Kahdahar, 28 October 2019, [url](#); Pajhwok Afghan News, 23,000 acres of land reclaimed from Balkh grabbers, 6 February 2020, [url](#)

¹⁶¹ Pajhwok Afghan News, 650,000 acres of government land usurped nationwide, 15 March 2017, [url](#)

¹⁶² MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), p. 27; UNAMA, The Stolen Lands of Afghanistan and its People, August 2014, [url](#), p. 10, 17

¹⁶³ Rao, S., Turkstra, J., Enhancing security of land tenure for IDPs, FMR 46, May 2014, [url](#), p. 15; AREU, LGAF -Afghanistan, 22 June 2017, [url](#), pp. 43-44

¹⁶⁴ Rao, S., Turkstra, J., Enhancing security of land tenure for IDPs, FMR 46, May 2014, [url](#), p. 15; UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons on his mission to Afghanistan [A/HRC/35/27/Add.3], 12 April 2017, [url](#), pp. 13-15

¹⁶⁵ Rao, S., Turkstra, J., Enhancing security of land tenure for IDPs, FMR 46, May 2014, [url](#), p. 15; Tolo News, 20 people injured in Balkh clashes, 19 April 2015, [url](#); Pajhwok Afghan News, Balkh land dispute leaves 50 wounded, 19 April 2015, [url](#); Pajhwok Afghan News, Year-long Jawand land dispute settled after loss of 6 lives, 25 July 2015, [url](#); KP, Five killed, six wounded over land dispute in Parwan 11 July 2015, [url](#)

¹⁶⁶ Rao, S., Turkstra, J., Enhancing security of land tenure for IDPs, FMR 46, May 2014, [url](#), p. 15

¹⁶⁷ Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 73; Washington Post, In Afghanistan, the Taliban isn’t the only group battling for land, 31 May 2016, [url](#)

¹⁶⁸ Pajhwok Afghan News, Land dispute puts Hairatan traders in trouble, 13 February 2017, [url](#); Pajhwok News, 6,000 acres of usurped land reclaimed in Paktika, 12 July 2017, [url](#); Pajhwok News, 650,000 acres of government land usurped nationwide, 15 March 2017, [url](#)

¹⁶⁹ Pajhwok Afghan News, 2 people killed over land dispute in Logar, 18 January 2017, [url](#)

¹⁷⁰ Denmark, DIS, Report from Danish Immigration Service’s fact finding mission to Kabul, Afghanistan, 25 February to 4 March 2012, May 2012, [url](#), pp. 40-41; MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), p. 34; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 73; Pajhwok Afghan News, 2 killed 1 injured in clash over land in Parwan, 1 April 2017, [url](#); Pajhwok Afghan News, Woman among 3 killed over land dispute in Baghlan, 9 May 2019, [url](#)

UNOCHA'nın 2019 raporunda, "toprakla ilgili anlaşmazlıklar insani yardım operasyonlarında acil koruma ve erken kurtarma konusunda zorluklar ortaya çıkarıyor" denilmiştir.¹⁷¹

2.2 Göçebe ve yerleşik gruplar arasındaki arazi anlaşmazlıkları

Afganistan'daki göçebe hane sayısı tam olarak bilinmemektedir. Afganistan'daki göçebe-yerleşimci çatışmaları üzerine çok sayıda yayını olan bir araştırmacı olan Antonio Giustozzi, "aktif olarak göç eden göçebe" (tamamen aktif göçebe haneler ve kısmen yerleşik hanelerin aktif olarak göç eden üyeleri) sayısının 2004 yılında 1,5 milyon olarak tahmin edildiğini, ancak bugün çok daha düşük olmasının beklendiğini belirtmiştir.¹⁷² 2006 yılında göçebelerle ilgili sorunları izlemek, raporlamak ve çözmek için Tarım Bakanlığı bünyesinde kurulan Bağımsız Kuçi Genel Müdürlüğü¹⁷³, yarı göçebelerin sayısını 150.000 - 220.000 olarak tahmin ederken tam göçebeliliğin büyük ölçüde yok olduğunu bildirmiştir.¹⁷⁴ Giustozzi'ye göre Afganistan'daki göçebelilik, "melez" niteliktedir ve geri kalan yarı göçebeler yerleşik topluluklarla kısmen entegre olmuştur¹⁷⁵: Çiftçiler ve göçebeler arasındaki açık ayrım 2001 yılında yarı yerleşik göçebe grupların ortaya çıkmasıyla bulanıklaşmıştır.¹⁷⁶

Meralardan sorumlu Tarım Bakanlığı, 1971 Mera Yasası'nı faaliyetlerinin temeli olarak düşünüyor gibi görünmektedir.¹⁷⁷ Mera Yasası özel, topluluğa ait ve kamusal otlaklar arasında ayrım yaparken ve göçebelerin yalnızca kamusal otlaklara erişmesine izin verirken otlak türleri arasındaki ayrım genellikle belirsizdir ve bu da "çatışmaların ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır".¹⁷⁸

Göçebelerin büyük çoğunluğu Peştun olsa da Özbek, Paşay, Aymak, Beluç, Türkmen ve Gujar göçebe toplulukları da bulunmaktadır.¹⁷⁹ Devlet, Peştun olan ve ülkenin güney ve doğu bölgelerinde ikamet eden Kuçi-Afgan göçebelerine¹⁸⁰ parlamentoda özel temsil hakkı tanımıştır. Ancak yönetmeliğin Kuçi kökenli olmayan bazı adaylar tarafından ihlal edildiği bildirilmiştir.¹⁸¹ Küçük¹⁸² bir yarı göçebe topluluk olan Jogilerin yurtsuz statüleri nedeniyle mülk sahibi olmaktan ve iş, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişmekten mahrum bırakıldığı bildirilmiştir.¹⁸³ Topluluk üyeleri, Ekim 2018 Wolesi Jirga (Halk Meclisi) seçimlerinde oy kullanmak için ilk ulusal kimlik kartlarını almış, ancak bazıları kimlik kartlarının daha sonra hükümet tarafından kabul edilmediğini iddia etmiştir.¹⁸⁴ Hükümet tarafından tanınmadığı bildirilen bir diğer göçebe grup da Mosuli topluluğu olmuştur.¹⁸⁵

Giustozzi'nin belirttiği gibi, Kuçi Müdürlüğü göçebelerin, yarı göçebelerin ve yerleşik göçebelerin yaklaşık %45'inin bir tür çatışmaya karıştığını tahmin etmektedir. Arazi anlaşmazlıklarında yer alanların yaklaşık %20'si, diğer aktif göçebelerle çatışmalarda yer alan aktif göçebeler, %60-70'i yerleşimcilerle çatışmalarda yer alan aktif göçebeler, %10-20'si ise yerleşik göçebelerle çatışmalarda yer alan aktif göçebelerdir.¹⁸⁶ Anlaşmazlıkların nedenleri arasında meralara erişimin engellenmesi, köylerin otlaklarının ve göçebelerin erişebildiği kamusal otlakların sınırlarıyla ilgili

¹⁷¹ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview – Afghanistan, December 2019, [url](#), p. 32

¹⁷² Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 5

¹⁷³ Giustozzi, A., The Role of the Afghan State in Managing Nomadism and Nomad-Settler Conflict, AREU, December 2018, [url](#), p. 4

¹⁷⁴ Giustozzi, A., Can the Afghan state intervene successfully in the conflict between nomads and settlers?, AREU, February 2020, [url](#), p. 2; Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 9

¹⁷⁵ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 1

¹⁷⁶ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 6

¹⁷⁷ Giustozzi, A., The Role of the Afghan State in Managing Nomadism and Nomad-Settler Conflict, AREU, December 2018, [url](#), p. 4; Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 15

¹⁷⁸ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 15

¹⁷⁹ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 2

¹⁸⁰ Minority Rights Group International, Afghanistan – Kuchis, n.d., [url](#)

¹⁸¹ RFE/RL, Afghan Nomads Cite Poor Representation in Elections, 11 October 2018, [url](#)

¹⁸² Afghanistan Central Statistic Office (CSO) had no information about the exact number of Jogies living in the country as of 2019, see Pajhwok Afghan News, Jogies say ID cards issued to them not accepted now, 19 June 2019, [url](#)

¹⁸³ RFE/RL, Jogis: Afghanistan's Tiny Stateless Minority Strives to Survive Without Rights, Services, 14 October 2019, [url](#)

¹⁸⁴ Pajhwok Afghan News, Jogies say ID cards issued to them not accepted now, 19 June 2019, [url](#)

¹⁸⁵ RFE/RL, Jogis: Afghanistan's Tiny Stateless Minority Strives to Survive Without Rights, Services, 14 October 2019, [url](#); RFE/RL, Afghanistan's Marginalized Minority Fights Stateless Status, 29 June 2015, [url](#)

¹⁸⁶ Giustozzi, A., Can the Afghan state intervene successfully in the conflict between nomads and settlers?, AREU, February 2020, [url](#), p. 1; Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 16

anlaşmazlıklar, göçebeler tarafından meralarda evler inşa edilmesi, çiftçiler tarafından ekim için meraların alınması, çiftçilerin ürünlerine zarar veren göçebe sürüleri, çeşitli göçebe topluluklar arasında çatışma ve göçebeler ile yetkililer arasında çatışma bulunmaktadır.¹⁸⁷

Göçebe göç yollarının kapatılmasının büyük ölçüde Hazaristan'ın güney uçlarında meydana geldiği bildirilmiştir.¹⁸⁸ Hazaristan (Hazarajat); Bamiyan ve Daykundi vilayetleri ile Hazaraların geleneksel vatani olan Gazni, Gur, Uruzgan ve Vardak vilayetlerinin bazı kısımlarını kapsayan dağlık bir bölgedir. Hazaristan, ekonomi ve istihdam fırsatları için büyük ölçüde tarıma bağımlı olup kuraklık ve sellere karşı oldukça savunmasızdır, altyapısı ise "ciddi ölçüde az gelişmiştir".¹⁸⁹ Göçebelerin rotasında ve köy meralarında yetiştirilen mahsullere zarar vermemeleri için göçebelerin meralara ulaşmasını engelleyen Hazara çiftçilerinin özellikle Vardak ilinin Behsud ilçesinde ve Gazni vilayetinin bazı kısımlarında araziye erişimi engellediği bildirilmiştir.¹⁹⁰ "Afganistan'daki göçebe-çiftçi çatışmasının en şiddetli noktası" olan Behsud'da göçebelerin göç yolu üzerindeki geçitlerin yerel Hazara milislerinin kontrolünde olduğu bildirilmiştir.¹⁹¹

Hazaristan bölgelerinin ötesinde, göçebeler ve yerleşimciler arasındaki çatışma "ülkenin birçok köşesine yayılmıştır ve çoğunlukla Peştun göçebeleri ile Hazara, Tacik ve Peştun sakinlerini karşı karşıya getirmektedir."¹⁹² Ayrıca Özbek göçebelerinin Kunduz vilayetinin Kalam Guzar bölgesindeki birkaç Peştun aşiretinin çiftçileriyle otlakların kullanımı konusunda bir çatışmaya karıştığı bildirilmiştir. Her iki taraf da yardım ve destek için Özbek veya Peştun politikacılarına ve nüfuz sahibi kişilere başvurmuştur.¹⁹³ Host'ta ve Ferah'ın birkaç köyünde, çatışmaların Baluchi göçebelerini ve Alokozay çiftçilerini kapsadığı bildirilmiştir.¹⁹⁴

Giustozzi'nin tespit ettiği üzere, arazi gasbı ve yasa dışı el koyma Afganistan'daki göçebe nüfusla ilgili en önemli çatışma türünü oluşturmaktadır.¹⁹⁵ Afganların Pakistan, İran ve diğer ülkelerden dönüşü ve kırsal alanlardan iç göçle yoğunlaşan kentsel genişleme¹⁹⁶, mera alanlarında arazi fiyatlarında artışa neden olmuştur. Arazi talebi, "otlakları kapmak ve bu alanları kasabalara dönüştürmek" için ön koşullar yaratmış ve mera alanlarına inşaat yapmak veya kentsel gelişim için satmak üzere el koymak amacıyla göçebeler ve yerleşimciler arasında rekabet ve kavgaya neden olmuştur.¹⁹⁷

2.3 Arazi anlaşmazlıklarının çözümü

2.3.1 Resmî mekanizmalar

Arazi ile ilgili uyuşmazlıklar, yazılı hukuka göre medeni meseleler olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁸ Arazi ile ilgili uyuşmazlıklar *Hukuk* daireleri aracılığıyla yürütülmektedir. Ancak UNAMA 2019 raporunda bunların mahkeme kararlarını ve tapu haklarını uygulama konusundaki etkililiği ve kapasitesi konusundaki endişelerini dile getirmiştir.¹⁹⁹

Kaynaklar, mahkemelerde adil muamele görme beklentisinin çok az olduğunu ve bu tür mahkemelerin sıklıkla bulunmadığını veya uygun personel konusunda sıkıntı yaşandığını bildirmiştir.²⁰⁰ Arazi anlaşmazlığı davalarında adli

¹⁸⁷ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 8

¹⁸⁸ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, , AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 9

¹⁸⁹ Australia, DFAT, DFAT Country Information Report, Afghanistan, 27 June 2019, [url](#), p. 10

¹⁹⁰ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 9

¹⁹¹ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 20

¹⁹² Giustozzi, A., Can the Afghan state intervene successfully in the conflict between nomads and settlers?, AREU, February 2020, [url](#), p. 1

¹⁹³ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), pp. 24-25

¹⁹⁴ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 13

¹⁹⁵ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 8

¹⁹⁶ Choudhury, N., Power, Inequality, and Local Land Conflict in Afghanistan: A Study of Kabul's Peri-Urban Areas, Afghan Institute for Strategic Studies, 2019, [url](#), p. 1

¹⁹⁷ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), pp. 1, 22-23

¹⁹⁸ MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), p. 44

¹⁹⁹ UNAMA, Afghanistan's Fight Against Corruption – Groundwork for Peace and Prosperity, May 2019, [url](#), p. 42

²⁰⁰ ACCORD, Afghanistan: Dokumentation des expertengesprächs mit Thomas Ruttig und Michael Daxner vom 4 Mai 2016, June 2016, [url](#), pp. 14-15; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 77; Wily, L., Land, People, and the State in Afghanistan: 2002-2012, February 2013, [url](#), pp. 90-91

yetkililere rüşvet verme veya ödeme yapma imkânı bulunan kişiler olumlu sonuçlar elde edebilmiştir.²⁰¹ Dahası, farklı sonuçlar elde etme teşebbüsüyle, mahkeme kararları zaman zaman göz ardı edilmiş ve aynı dava çeşitli mahkemelerde eş zamanlı olarak yeniden görülmüştür. Arazi anlaşmazlıkları ile ilgili mahkeme sistemindeki zorluklardan bazıları şunlardır: belge eksikliği, hileli arazi belgeleri, davacıların mahkeme işlemleri hakkında bilgi eksikliği, gecikmeler, tehditlere ve dayığa maruz kaldığı bildirilen mahkeme görevlilerinin güvenliğinin olmaması.²⁰²

Giustozzi'nin göçebe-yerleşimci çatışmaları üzerine yaptığı araştırmaya göre, yetkililer arazi anlaşmazlıkları durumunda genellikle "ilk yardım noktası" olmaya devam etmektedir.²⁰³ Ancak arazi anlaşmazlıklarına karışan göçebelerin ve yerleşimcilerin %40'ı yetkililere başvurduğunu söylerken hiçbirini herhangi bir yardım aldığından bahsetmemiştir. Bazı hükümet yetkilileri, göçbeleri içeren anlaşmazlıkları üçüncü tarafların ara buluculuğu yoluyla çözüme başarılı olduklarını iddia etse de devletin sık sık yalnızca küçük sorunları çözebildiğini (ör. hayvanlara el konulması ve mahsullere sınırlı düzeyde hasar verilmesi) söylemişlerdir.²⁰⁴

Şubat 2020'de Pajhwok Afghan News, Kentsel Gelişim ve İskan Bakanlığı (MUDH) başkanının yaptığı açıklamayı yayımlamıştır. Buna göre, 21 Mart 2020'de sona eren güneş yılı boyunca 1.600 kişi arazi gasbı olayları nedeniyle yargı organlarına başvurmuştur. Güvenlik güçlerinin "250.000 dönümlük arazinin gaspçılardan kurtarılmasına" yardımcı olduğu bildirilmiştir. Olaya karışan 15.800'den fazla kişi "yargı organlarına sevk edilmiş" olup toprak gaspçıları arasında güçlü kişiler de bulunmaktadır.²⁰⁵

2.3.2 Örfi ve geleneksel mekanizmalar

Arazi anlaşmazlıkları genellikle yerel yaşlıların katılımını içeren gayriresmî topluluk çözüm mekanizmaları veya *şûralar* (ihtiyar heyeti) ve *jirga'lar* (konseyler) aracılığıyla çözülmektedir.²⁰⁶ Asia Foundation'ın 2019 anketine göre, *şûralar* ve *jirga'ların* çözdüğü toprak anlaşmazlıkları, bu geleneksel kurumlar tarafından çözümlenen olayların %49'undan fazlasını oluşturmaktadır.²⁰⁷

Çeşitli kaynakların belirttiği gibi, Afganlar anlaşmazlıklarını çözmek için sisteme daha aşına olmaları, maliyetlerin daha düşük olması, topluluk uyumuna vurgu ve yolsuzluk, mesafe ve gecikmeler nedeniyle resmî sisteme güvenmemeleri gerekçeleriyle genellikle örfi hukuk sistemini tercih etmiştir.²⁰⁸ *Jirga'ların* ve *şûraların* özellikle resmî adalet sistemini genellikle yolsuz ve erişilemez olarak algılayan kırsal kesimde yaşayanlar tarafından tercih edildiği bildirilmiştir. Dolayısıyla bunlar, kırsal nüfus tarafından daha yaygın olarak kullanılmış ve *jirga'lar* ile *şûralar* resmî mekanizmalara kıyasla daha çok sayıda vakayı çözmüştür.²⁰⁹

²⁰¹ ALEP, Stanford Law School, An Introduction to Property Law of Afghanistan, 2015, [url](#), p. 32; AREU, LGAF – Afghanistan, 22 June 2017, [url](#), p. 179

²⁰² MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), pp. 34-35

²⁰³ Giustozzi, A., The Role of the Afghan State in Managing Nomadism and Nomad-Settler Conflict, AREU, December 2018, [url](#), p. 6

²⁰⁴ Giustozzi, A., The Role of the Afghan State in Managing Nomadism and Nomad-Settler Conflict, AREU, December 2018, [url](#), p. 6; Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 47

²⁰⁵ Pajhwok Afghan News, 1,600 people referred to judiciary over land-grab this year, 26 February 2020, [url](#)

²⁰⁶ USIP, Addressing Land and Conflict in Afghanistan, June 2015, [url](#), p. 3; ACCORD, Afghanistan: Dokumentation des expertengespraches mit Thomas Ruttig und Michael Daxner vom 4 Mai 2016, June 2016, [url](#), pp. 14-15; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report Afghanistan: Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 78; MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), pp. 36-38; USDOS, Afghanistan 2019 Human Rights Report, 11 March 2020, [url](#), p. 10; Nader, J., Roberts, F., Inclusive local peacebuilding in Afghanistan – Lessons from practice, in Incremental peace in Afghanistan, ACCORD, issue 27, June 2018, [url](#), p. 81

²⁰⁷ Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People, [url](#), pp. 23, 144

²⁰⁸ ALEP, Stanford Law School, An Introduction to Property Law of Afghanistan, 2015 [url](#), p. 32; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017 in EASO COI Report Afghanistan: Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 78; Wily, L., Land, People, and the State in Afghanistan: 2002-2012, February 2013, [url](#), pp. 90-91; MEC, Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, [url](#), pp. 34-35; Wardak, A., A Decade and a Half of Rebuilding Afghanistan's Justice System, 2016, [url](#), pp. 13-14; NRC, Skype interview, 29 August 2017, in EASO COI Report Afghanistan: Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 78

²⁰⁹ Nader, J., Roberts, F., Inclusive local peacebuilding in Afghanistan – Lessons from practice, in Incremental peace in Afghanistan, ACCORD, issue 27, June 2018, [url](#), p. 81. This report draws on research by the British and Irish Agencies Afghanistan Group (BAAG) in 2017, which aimed to document examples of community and civil society-led peacebuilding initiatives. The research involved a desk study and 15 semi-structured interviews with employees of a number of international and Afghan NGOs operating in Afghanistan.

Jirga'lar ve *şûralar* tarafından verilen kararlar, devletin adalet sisteminin dışındadır ve yasal olarak bağlayıcı olmayıp resmî olarak tanınmamaktadır. Bu kararlar bazen *şeriat* ve yazılı hukuk ile insan haklarını ihlal etmektedir.²¹⁰ USDOS 2019 yılında yerel büyüklerin ve *şûraların* kırsal alanlarda “cezaî konuları ve sivil anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmak için birincil yöntem” olduğunu ve “resmî hukuk sistemine bakılmaksızın ceza verdiğini” bildirmiştir.²¹¹ CEDAW 2020 raporuna göre, “kadınlara ve kızlara yönelik cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılık olaylarının çoğu, özellikle kırsal ve uzak bölgelerde tavsiye veya çözüm için *jirga'lara* ve *şûralara* yönlendirilmektedir”. Ayrıca, gayriresmî adalet mekanizmalarının verdiği kararların sıklıkla kadınlara karşı ayrımcılık yaptığı bildirilmiştir.²¹²

Antonio Giustozzi, göçebe nüfusların dâhil olduğu arazi çatışmaları hakkındaki araştırmasında, devlet dışı ara bulucuların (genellikle komşu aşiretlerden veya din adamlarından oluşur) Taliban kontrolündeki alanlara girebildikleri için devlet kurumlarından daha fazla erişime sahip olduklarının bildirildiğini belirtmiştir. Ancak arabuluculuk maliyetlerinin yüksek olduğu bildirilmiştir. Örneğin Ferah'ta bir ara buluculuğun 480.000 AFN'ye [5.680 EUR] mal olduğu ve bu tutarın “çatışmaya dahil olan iki topluluk arasında eşit olarak paylaşıldığı” iddia edilmiştir.²¹³ Sadece çok az sayıda çatışmada devlet dışı başarılı bir ara buluculuk söz konusu olmuş ve bazı durumlarda çözüm sadece geçici veya kısmen başarılı olmuştur.²¹⁴

2.3.3 Taliban'ın arazi anlaşmazlıklarına müdahalesi

Araştırmacı Ashley Jackson'a göre, uyuşmazlıkların çözümü Taliban'ın “sivillerle askerî olmayan birincil etkileşim şekli ve sunduğu ilk ‘hizmet’” olma niteliği taşımaktadır.²¹⁵ 2017 yılında EASO ile görüşmesi sırasında Abubakar Siddique, bazı durumlarda Taliban'ın *jirga'ların* ve diğer sosyal organların oluşmasına izin vermeyebileceğini ve insanların anlaşmazlıklarını çözmek için Taliban sistemlerine bağımlı olmasını istediğini açıklamıştır.²¹⁶

Arazi anlaşmazlıklarının yanı sıra boşanmalar ve soygunlarla ilgili davalar, Taliban mahkemelerinde görülen en yaygın davalar olarak bildirilmiştir²¹⁷ (ayrıca bkz. [1.7 Taliban'ın paralel adalet sistemi](#)). Göçebe nüfusa ilgili çatışmaları araştıran Antonio Giustozzi, bir aşiret büyüğünün Zabul vilayetinden göçebeler Baluchi göçebelerinin meralara erişimini engellediğinde Hizb-i İslami komutanları ve göçebe topluluğun güçlü liderlerinden biri gibi kişilerin yanı sıra Taliban'dan destek istediği ve bu desteği aldığı durumu örnek göstermiştir.²¹⁸

Birincil Taliban mahkemeleri bölge düzeyinde kurulmakta ve haftada bir veya iki gün duruşma düzenlemektedir.²¹⁹ Bölgenin gölge valileri küçük meselelerle ilgili kararlar almaktadır²²⁰ ve Jackson'ın da vurguladığı gibi, özellikle arazi veya kaynak mülkiyeti konusundaki anlaşmazlıklar ile hukuki davalar için veya “Taliban yargıçlarının yetersiz kaldığı veya bulunmadığı yerlerde” “genellikle uyuşmazlığın çözümü için ilk başvuru kişilerdir”.²²¹ Araştırmacı Michael Semple, Kunar vilayetinin Chapa Dara'daki Taliban bölge yöneticisinin çalışmalarını gözlemlemiştir. Bu yöneticinin görevi arazi mülkiyeti, otlama hakları, borçlar ve kaçışla ilgili anlaşmazlıkları yargılamaktır. Bir bölge yargıcı (*qazi*) ise “zor” davalarla ilgileniyordu.²²² AAN tarafından yayımlanan araştırma, Kunduz vilayetinde bulunan Topra Kash'ta bir Taliban kaymakamının “askeri komiteler tarafından desteklendiğini” ortaya çıkarmıştır. Arazi anlaşmazlığı yaşanması

²¹⁰ UNAMA, The Stolen Lands of Afghanistan and its People, August 2014, [url](#), p. 37; Wardak, A., A Decade and a Half of Rebuilding Afghanistan's Justice System, 2016, [url](#), pp. 11-12; NRC, Skype interview, 29 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 78

²¹¹ USDOS, Afghanistan 2019 Human Rights Report, 11 March 2020, [url](#), p. 10

²¹² CEDAW, Concluding observations on the third periodic report of Afghanistan [CEDAW/C/AFG/CO/3], 10 March 2020, [url](#), p. 4

²¹³ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 43

²¹⁴ Giustozzi, A., Can the Afghan state intervene successfully in the conflict between nomads and settlers?, February 2020, AREU, [url](#), p. 2

²¹⁵ Jackson, A., Life under the Taliban shadow government, Overseas Development Institute (ODI), June 2018, [url](#), p. 19

²¹⁶ Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 82

²¹⁷ National (The), Afghans flock to Taliban courts seeking swift justice, 20 May 2019, [url](#)

²¹⁸ Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU, January 2018, [url](#), p. 14

²¹⁹ Jackson, A., Weigand, F., Rebel rule of law - Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan, ODI/HPG/NRC, May 2020, [url](#), p. 4

²²⁰ Semple, M., Afghanistan's Islamic Emirate Returns: Life under a Resurgent Taliban, WPR, 18 September 2018, [url](#); Jackson, A., Life under the Taliban shadow government, Overseas Development Institute (ODI), June 2018, [url](#), p. 19

²²¹ Jackson, A., Life under the Taliban shadow government, Overseas Development Institute (ODI), June 2018, [url](#), p. 11

²²² Semple, M., Afghanistan's Islamic Emirate Returns: Life under a Resurgent Taliban, WPR, 18 September 2018, [url](#)

durumunda kaymakam, “ilgili köyün askerî komutanından mahkemenin kararını uygulamasını isteyecektir”.²²³ Arazi ve/veya kaynaklarla ilgili anlaşmazlıklar birkaç bölgeyi, kabile veya köyü ilgilendirdiğinde Taliban yaşlılarından oluşan bir dış komisyon oluşturulabilmektedir.²²⁴

Kadınların özellikle miras, boşanma ve ailevi meselelerle ilgili davalarda doğrudan veya erkek akrabaları aracılığıyla Taliban mahkemelerine başvurabilecekleri bildirilmiştir.²²⁵

2017-2020 yılları arasında Taliban’ın resmî internet sitesi Voice of Jihad, “barışı bozan küçük ve büyük anlaşmazlıkları ve düşmanlıkları” çözdüğünü iddia etmiştir.²²⁶ Şubat 2020’de Taliban, Nuristan vilayetinin Modol ilçesinde iki aile arasında yirmi yılı aşkın süredir devam eden ve “birçok cana” mal olan düşmanlığını, “İslam Emirliği’nin halkın hukuki ve sosyal sorunlarına yönelik Uyuşmazlık Çözüm Komisyonu’nun” “barış ve uzlaşma töreni” sırasında çözüme kavuşturduğunu bildirmiştir. Haberde “aşiretin İslam Emirliği’nin attığı adımı takdir ettiği ve iki aile arasında 20 yıldır süren anlaşmazlığı sona erdiren uzlaşma çabalarından duydukları sevinç ve memnuniyeti dile getirdiği” belirtilmiştir.²²⁷ Diğer durumlarda, aşiret içi çatışmaların Lagman vilayetinin²²⁸ yönetim merkezi Mihterlam’da ve Kunar vilayetinin²²⁹ Marwara ve Shigal ilçelerinde çözüldüğünden bahsedilmiştir.

Ocak 2018’de Pajhwok Afghan News, Taliban’ın güneydeki Helمند vilayetindeki gölge valisi “Alizai kabilesine ait araziye İshaqzai kabile üyelerine dağıtmak istediğinde” Helمند’in Musa Qala ilçesinde çıkan bir arazi anlaşmazlığı nedeniyle siviller ve Taliban militanları arasında silahlı çatışma yaşandığını bildirmiştir.²³⁰

²²³ Ali, O., One Land, Two Rules (3): Delivering public services in insurgency affected Dasht-e Archu district in Kunduz province, AAN, 26 February 2019, [url](#)

²²⁴ Jackson, A., Life under the Taliban shadow government, Overseas Development Institute (ODI), June 2018, [url](#), p. 19

²²⁵ Jackson, A., Weigand, F., Rebel rule of law - Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan, ODI/HPG/NRC, May 2020, [url](#), p. 6

²²⁶ Voice of Jihad, Islamic Emirate resolves 60-year-old feud between two tribes, 8 January 2017, [url](#); Voice of Jihad, Islamic Emirate resolves 20-year-old feud between two Families, 26 February 2020, [url](#)

²²⁷ Voice of Jihad, Islamic Emirate resolves 20-year-old feud between two Families, 26 February 2020, [url](#)

²²⁸ Voice of Jihad, Mujahideen resolve 17 year-long feud between 2 tribes, 8 October 2017, [url](#)

²²⁹ Voice of Jihad, Mujahideen resolve dispute over water issue between two tribes; 4 minions killed, 16 January 2017, [url](#)

²³⁰ Pajhwok Afghan News, 4 tribesmen killed in clash over Helمند land dispute, 15 January 2018, [url](#)

3. Kan davaları ve intikam cinayetleri

3.1 *Peştunvali* ve kan davaları

Peştunlar arasında kan davaları, *Peştunvali*'nin temel ilkelerinden olan *badal* (cezalandırıcı adalet) ilkesinden kaynaklanmaktadır.²³¹ Bu ilke, intikam yoluyla namusun yeniden sağlanmasını veya başkasının namusuna haksızlık edenlerin haksızlığa uğrayanlara tazminat ödemesini gerektirmektedir.²³² *Peştunvali* Peştun kabile toplulukları²³³ arasında yaygın iken bu ilkelerin Peştun olmayanlar ve diğer etnik gruplar arasında da uygulandığı gözlemlenmektedir.²³⁴ *Peştunvali* aşiretler ve bölgeler arasında da farklılık göstermektedir.²³⁵

Kan davaları genellikle hükûmetin ve hukukun üstünlüğünün zayıf olduğu veya var olmadığı²³⁶, silahlara erişimin kolay olduğu ve böylece şiddetin hızla arttığı²³⁷ bölgelerde yaşanmaktadır. Devlet yaptırımlarının ve/veya polis güçlerinin bulunmaması nedeniyle çoğu kırsal alanda toprak anlaşmazlıkları ile ilgili nispeten küçük olaylar hızla şiddete dönüşebilmektedir.²³⁸ Fakat 2017 yılında Neamat Nojumi'nin de belirttiği üzere bazı durumlarda, hafifletilemeyen herhangi bir cinayet veya öldürme olayı hükûmetin varlığına veya yokluğuna bakılmaksızın kan davasına yol açabilmektedir.²³⁹

İntikam almaya yönelik kan davaları; şerefe yönelik yapıldığı düşünülen kişisel şiddet veya kötülük, toprakla ilgili anlaşmazlıklar veya aile çatışmaları ve ilişkileri sonucunda yaşanabilmektedir.²⁴⁰ Peştun erkekleri ve aileleri için "onursuz" veya utanç verici olarak görülme en ciddi suçlardan biridir.²⁴¹ Peştun toplumunda utanç, bir kadının davranışlarıyla güçlü şekilde bağlantılıdır ve kadının davranışlarının ailesinin ve özellikle erkek aile üyelerinin itibarını yansıttığına inanılmaktadır.²⁴² Erkekler, mülklerini ve ailelerini koruyarak şeref ve itibar kazanmakla

²³¹ The central concepts in *Pashtunwali* revolve around notions of honour (*nang*) and shame, as well as hospitality (*melmastiya*) and dignity (*ghairat*). See, Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#) p. 7; FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 29-36, 42

²³² FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 30; UNHCR, CORI Thematic Report, Afghanistan: Blood Feuds, February 2014, [url](#), pp. 4, 10; Rzehak, L. Doing Pashto, Afghanistan Analysts Network (AAN) Thematic Report, March 2011, [url](#), pp. 14-15; Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 8

²³³ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²³⁴ Netherlands, Country of Origin Report on Afghanistan, November 2016, [url](#), p.75; UNHCR, CORI Thematic Report, Afghanistan: Blood Feuds, February 2014, [url](#), p. 4; Barfield, T., et al., The Clash of Two Goods – State and Non-state Dispute Resolution in Afghanistan, 2011, [url](#), p. 11; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84; Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017 in in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84; Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²³⁵ ILF, The Customary Laws of Afghanistan, September 2004, [url](#); also cited in Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), pp. 6-7; Ruttig, T., email, 27 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 85

²³⁶ UNHCR, CORI Thematic Report, Afghanistan: Blood Feuds, February 2014, [url](#), pp. 34-35; Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 83

²³⁷ Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 83

²³⁸ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 42

²³⁹ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 83

²⁴⁰ UNHCR, CORI Thematic Report, Afghanistan: Blood Feuds, February 2014, [url](#), pp. 10-11, 19; Rzehak, L. Doing Pashto, AAN Thematic Report, AAN, March 2011, [url](#), pp. 14-15, 18-19; Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁴¹ Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 7

²⁴² Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 85; Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 7

yükümlü oldukları için²⁴³ sorumlulukları altındaki kadınların namusunu (*nang*) korumakla görevlidirler. Kadınların namusunu koruyamamak, toplum içinde saygınlığın azalması anlamına gelmekte ve *namus* (ailenin sosyal şerefi) sık sık çatışmalara neden olmaktadır.²⁴⁴

İntikam cinayetleri esas olarak Peştunlar arasında gerçekleşse de kadınların namusuyla ilgili durumları geleneksel bir ihlal olarak gören tüm etnik gruplar arasında meydana gelmektedir.²⁴⁵ Kan davaları yalnızca *Peştunwali* kurallarına dayanmamaktadır ve diğer etnik gruplar arasında da ortaya çıkabilmektedir.²⁴⁶ Ahmad Waheed'e göre, aynı bölgede yaşayan farklı etnik gruplar arasında (ör. Hazara ve göçebe gruplar) ya da Peştun ve Tacik veya Özbek grupların birbirleriyle sınır paylaştığı bölgelerde çatışma ve kan davalarının yaşanma olasılığı yüksektir.²⁴⁷

Peştunlar arasında intikam *Peştunwali*'nin bir parçasıdır. Ancak Abubakar Siddique, Peştunlar arasında bile birçok farklı aşiret oluşumunun kan davalarının seyrini etkilediğini belirtmiştir.²⁴⁸ Thomas Ruttig'in belirttiği gibi, kan davaları kaynak çatışmalarından kaynaklanan durumlara sınırlı olmamakla birlikte, çoğu kan davası belirli etnik alt gruplar içinde meydana gelmektedir. Örneğin Peştun toplumunda bu alt gruplar çekirdek aile, geniş aile, "klan" alt aşireti ve aşiretten oluşmaktadır.²⁴⁹ Ahmed Waheed, kan davalarını tırmandıran bir faktör olarak Peştun aileleri arasındaki kuzen rekabetine (*turboor*) işaret etmiştir.²⁵⁰ Neamat Nojumi'nin gözlemlerine göre *Peştunwali*'ye bağlılık kent merkezlerine doğru ilerledikçe azalmaktadır ve şehirli Peştunlar arasında etkili değildir veya uygulanmamaktadır.²⁵¹

Peştunwali kurallarına göre intikamın hemen alınmasına gerek yoktur.²⁵² Kan davaları nesiller boyu sürebilmekte ve bütün bir aşireti veya topluluğu etkileyebilmektedir.²⁵³ Thomas Ruttig, 2017 yılında bu konuyla ilgili olarak EASO'ya gönderdiği bir e-postada, Afganistan'daki çatışmanın kan davaları gibi çatışmaların nedenlerini şiddetlendirmesi sonucunda intikam olaylarının sayısının katlanarak arttığını belirtmiştir.²⁵⁴ Ruttig, bu tür konuların kolayca unutulmaması nedeniyle kan davalarının şiddetli olmaya devam etme olasılığının yüksek olduğunu açıklamıştır.²⁵⁵ Antonio Giustozzi, on yıldan fazla süren bir kan davasına dönüşen ve başlangıçta yer alan aktörlerden daha fazlasını etkileyen bir arazi anlaşmazlığına ilişkin olarak şu örneği vermiştir:

"Derai'de (Host) görüşülen bir kişinin anlattığı olayda, 2003 yılında bazı göçebeler, arazisine buğday ekmelelerinden şikâyet eden yerel bir toprak sahibinin oğlunu öldürmüştü. Göçebeler, geçmişte satın aldıkları o arazinin esas sahipleri olduklarını iddia ediyorlar. Bu olaydan sonra albay göçebe yerleşimine saldırarak yedi kişiyi öldürdü. Bu şekilde başlayan kan davası hâlâ devam ediyor ve iki toplumun büyükleri göçebelerin işgal altındaki topraklardan çekilmeleri

²⁴³ Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 7

²⁴⁴ Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 7; FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 51-52

²⁴⁵ Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁴⁶ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁴⁷ Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁴⁸ Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 85

²⁴⁹ Ruttig, T., email, 27 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁵⁰ Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁵¹ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 84

²⁵² Rzehak, L. Doing Pashto, March 2011, [url](#), pp. 14-15

²⁵³ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 30; Rzehak, L. Doing Pashto, March 2011, [url](#); Waheed, A., Skype interview, 26 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 85

²⁵⁴ Ruttig, T., email, 27 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 86

²⁵⁵ ACCORD, Afghanistan: Dokumentation des expertengesprächs mit Thomas Ruttig und Michael Daxner vom 4 Mai 2016, June 2016, [url](#), pp. 16-17; Ruttig, T., email, 27 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 86

konusunda anlaşsa da onların kan davasını sona erdirme girişimlerine direnir. Köylüler sadece başlangıçta olaya dâhil olan Niazilere değil ayırım gözetmeksizin tüm göçebelere saldırmaya başlayınca çatışma daha da yayıldı.”²⁵⁶

3.2 Geleneksel kan davası çözümü ve tazminat

Peştunvali kurallarına göre kan davaları durumdan zarar gören kişiden af (*nanawatai*) dileyerek ve *badal*'dan vazgeçmesini isteyerek önlenebilmektedir.²⁵⁷ *Nanawatai*, zarara neden olan kişinin zarar gören kişiden af dilemesiyle veya yerel aşiret yaşlılarından oluşan bir *jirga* ve *ulema* (din adamları) aracılığıyla istenebilmektedir. Ancak, *nanawatai namus* ile ilgili davalarda uygulanamamaktadır ve normalde cinayet davalarında da talep edilememektedir; çünkü Peştun toplumu cinayeti affetmeyi utanç verici ve korkaklık olarak görmektedir.²⁵⁸ Neamat Nojumi'nin açıkladığı üzere, intikam almak “şiddet uygulayabilmek” ile bağlantılıdır. Nojumi'ye göre sıradan Afganlar, gücü elinde bulunduran insanlardan ve silahlı adamlar ve güvenlik tarafından korunan kişilerden kolayca intikam alamamaktadır.²⁵⁹

LandInfo'ya göre, geleneksel anlaşmazlık çözümü yoluyla varılan kararların büyük çoğunluğu barış (*sulh*) veya tazminat ödemesiyle sonuçlanmıştır.²⁶⁰ “Kan parası” (*khunbaha*) ödemesi, intikamın daha fazla sürmesini ve “kan dökülmesini” önlemek ve anlaşmazlıkları barışçıl bir şekilde çözmek için yapılmaktadır. *Peştunvali*'ye göre tazminat ödendiğinde kan davası “sona ermelidir”.²⁶¹ Ahmed Waheed'in açıkladığı üzere, kan davalarını sona erdiren kararların kalıcı olma olasılığı, taraflar arasındaki duruma ve güven düzeyine bağlıdır. Bazı durumlarda kalıcı bir çözüme ulaşıırken bazılarında ise kararlar bozulmakta ve sürdürülmemektedir. Dahası, kan davaları veya anlaşmazlıkları sona erdirme kararları bölgenin el değiştirmesi veya hükûmetin yerel bölgede zayıflaması durumunda zarar görebilmektedir. Taraflar sorunu çözmeye istekliyse hükûmetten veya Taliban'dan yeni bir karar alınmasını talep edebilir. Ancak aksi durumda taraflar bundan vazgeçmekte ve bunun yerine korunma sağlamaya odaklanmaktadır.²⁶²

Kırsal alanlarda görüldüğü üzere²⁶³ aileler kan parası ödemek yerine durumdan zarar gören tarafa evlenmesi için bir veya birkaç kız verebilir.²⁶⁴ Aileler arasında kız çocuğu takas etme uygulaması²⁶⁵ (Peştucada *swara* olarak da bilinir) genç erkeklerin intikam cinayetlerini önlemek için bir tazminat biçimi olarak kullanılan geleneksel bir çözümdür.²⁶⁶ Peştun *baad* uygulamasına göre²⁶⁷, kadınlar ve kız çocukları ailenin borçlarını kapatmak veya aile anlaşmazlıklarını çözmek için karşı tarafa verilmekte veya karşı tarafla takas edilmektedir.²⁶⁸ Örneğin bir kadın, aileler arasında kan

²⁵⁶ Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU, [url](#), p. 42

²⁵⁷ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 30; Rzehak, L. Doing Pashto, March 2011, [url](#), p. 18

²⁵⁸ FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 30-31, 54

²⁵⁹ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 89

²⁶⁰ Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, [url](#), p. 14

²⁶¹ Rzehak, L. Doing Pashto, March 2011, [url](#), p. 18

²⁶² Waheed, A., Skype interview 28 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 89

²⁶³ Nojumi, N. et al., Life and Security in Rural Afghanistan, 2009, pp. 108-109; ACCORD, Afghanistan: Dokumentation des expertengesprächs mit Thomas Ruttig und Michael Daxner vom 4 Mai 2016, June 2016, [url](#), pp. 16-17; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017 in in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 90

²⁶⁴ Rzehak, L. Doing Pashto, March 2011, [url](#), p. 19; FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), p. 42

²⁶⁵ Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 90; FRC, Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in Austria, BFA, AfPak: Principals of the tribal & clan structure, 5 April 2017, available at [url](#), pp. 42, 51-52

²⁶⁶ Nojumi, N. et al., Life and Security in Rural Afghanistan, 2009, pp. 108-109; ACCORD, Afghanistan: Dokumentation des expertengesprächs mit Thomas Ruttig und Michael Daxner vom 4 Mai 2016, June 2016, [url](#), pp. 16-17; Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017 in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 90

²⁶⁷ UNHCR, CORI Thematic Report, Afghanistan: Blood Feuds, February 2014, [url](#), p. 38

²⁶⁸ HRW, I had to run away, March 2012, [url](#), p. 32

davasının tırmanmasını önlemek için “kırgın” aileye verilebilir.²⁶⁹ Kırsal alanlarda yaygın olan²⁷⁰ *baad* uygulaması, takas edilen kadınların ve kız çocuklarının zorla (bazen erken) evlendirilmelerine yol açmaktadır.²⁷¹

2019 yılında anlaşmazlıkları, ciddi çatışmaları ve kan davalarını önlemek üzere Kuçi topluluklarından iki kız çocuğunun temiz su kaynaklarına erişim için takas edildiği bildirilmiştir.²⁷² Takas yoluyla evlilik kararı aileler veya *jirga*'lar tarafından verilmekte ve kadınların ve kız çocuklarının bu karara uyması beklenmektedir.²⁷³ Abubakar Siddique'in açıkladığı üzere, diğer ailelere tazminat olarak verilen kadınlar ve kız çocukları, iki aile arasında başka bir çatışma çıktığı anda eşleri tarafından boşanabilir veya eşlerinin aileleri tarafından boşanmaya zorlanabilir.²⁷⁴

RFE/RL'ye göre, kırsal bölgelerdeki erkek çocuklar da “uzun süredir devam eden yerel geleneklerden veya kabile geleneklerinden dolayı sıklıkla evlenmeye zorlanmaktadır. Bu gelenekler arasında dulların miras hakları, kan davalarının çözümü veya aileler arasında evlilik için çocuklarını değiş tokuş etmek için önceden yapılmış anlaşmalar bulunmaktadır.” Kaynak, erkek çocuk evliliklerinin kız çocuk evliliklerinden daha az sıklıkta olduğunu ve yeteri kadar bildirilmediğini belirtmiştir.²⁷⁵

Haziran 2020'de RFE/RL, Host vilayetinin Manduzai ilçesinde meydana gelen ve eski bir geleneksel intikam olarak tanımlanan bir olayı bildirmiştir. Mangal Peştun kabilesinin yüzlerce üyesinden oluşan bir çete, birkaç gün önce hasım aileden yedi kişiyi öldürmekle ve üçünü yaralamakla suçlanan dört ailenin evlerini ateşe vermiştir. Kaynağa göre, ateşe verme olayı bir *Jirga* (Mangal aşiret liderlerinden oluşan bir konsey) toplanıp “gerçek veya algılanan bir vahşete karşı aşiret heyetini (Cheegha) harekete geçirmeye yönelik eski bir geleneği gündeme getirdikten” sonra yaşanmıştır.²⁷⁶

3.3 Devlet tarafından yargılanma

2009 tarihli EVAW yasasının 25. maddesi *baad* kapsamında takas evliliklerini yasaklamaktadır²⁷⁷ ve yeni 2017 Ceza Kanunu'nda “töre cinayetleri” artık cinayet davalarında hafifletici bir durum olarak geçmemektedir.²⁷⁸ 2015-2017 yılları arasındaki dönemi izleyen UNAMA, kadınları şiddetten korumayı amaçlayan ulusal mevzuatın uygulanmasının Afganistan'da sorun olmaya devam ettiğini tespit etmiştir. UNAMA, 2016 ve 2017 yılları arasında kadınların öldürülmesi ve namus cinayetleri davalarında *fiili* bir cezasızlıkla karşılaşmıştır.²⁷⁹ USDOS, 2019 yılında “EVAW yasasının uygulanmasının ve farkındalığının” sınırlı kaldığını bildirmiştir.²⁸⁰

2015 ve 2016 yıllarında yerel basında Belh, Host ve Paktika'da kabile yaşlılarının kan davalarını çözmek için yapılan evliliklere yasak getirdiği bildirilmiştir.²⁸¹ Bir medya kaynağına göre, Ağustos 2019 itibarıyla Afganistan'da *baad* uygulamasıyla bağlantılı olarak *jirga* büyüklerinin veya aile üyelerinin tutuklanması ve/veya kovuşturulması olayı bildirilmemiştir.²⁸² Mayıs 2020'de RFE/RL, Badahşan vilayetinin Baharak ilçesinde 18 yaşındaki bir kadının ailesi tarafından ayarlanan evliliği reddedip evden kaçarak erkek arkadaşıyla ilçe emniyet müdürlüğüne sığınması sonrasında

²⁶⁹ IWPR, Hope for Afghan women traded to end feuds, 17 January 2017, [url](#);

²⁷⁰ RFE/RL, Rural Afghan girls continue to fall victim to 'baad' marriages, 28 July 2015, [url](#); IWPR, Hope for Afghan women traded to end feuds, 17 January 2017, [url](#)

²⁷¹ Pajhwok Afghan News, Forced and early marriages: a form of trafficking in persons, 29 March 2017, [url](#)

²⁷² Diplomat (The), Afghanistan's Most Vulnerable Women, 9 April 2019, [url](#)

²⁷³ Nojumi, N. et al., Life and Security in Rural Afghanistan, 2009, pp. 108-109; RFE/RL, Rural Afghan Girls Continue to Fall Victim to 'Baad' marriages, 28 July 2015, [url](#); Waheed, A., Skype interview, 28 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 90

²⁷⁴ Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 90

²⁷⁵ RFE/RL, Boys with Brides: Afghanistan's Untold Dilemma of Underage Marriages, 12 August 2019, [url](#)

²⁷⁶ RFE/RL, Tribe Burns Down Houses Of Alleged Murderers In Southeast Afghanistan, 16 June 2020, [url](#)

²⁷⁷ HRW, I had to run away, March 2012, [url](#), p. 33

²⁷⁸ UNAMA/OHCHR, Injustice and Impunity: Mediation of Criminal Offences of Violence against Women, May 2018, [url](#), 22-23

²⁷⁹ UNAMA/OHCHR, Injustice and Impunity: Mediation of Criminal Offences of Violence against Women, May 2018, [url](#), pp. 6; 21-23

²⁸⁰ USDOS, Afghanistan 2019 Human Rights Report, 11 March 2020, [url](#), p. 8

²⁸¹ Pajhwok Afghan News, Ulema in Khost ban blood feud marriages, hefty bride price, 15 September 2015, [url](#); Pajhwok Afghan News, Balkh clerics declare blood feud marriages illegal, 14 August 2016, [url](#); Pajhwok Afghan News, Paktika jirga decides against blood feud marriages, 22 September 2015, [url](#)

²⁸² Inside Over, Baad Tradition: Virgins Given Away to End Disputes in Afghanistan, 29 August 2019, [url](#)

öldürüldüğünü bildirmiştir. Kadın, erkek kardeşine emanet edildikten sonra, ailesini küçük düşürdüğü gerekçesiyle erkek kardeşi tarafından öldürülmüştür. AIHRC il müdürlüğüne göre, dava polis tarafından iyi yönetilememiştir ve bu olay, kadına yönelik birçok benzer şiddet olayından biridir.²⁸³

Hollanda Dış İşleri Bakanlığı'nın görüştüğü gizli bir kaynağa göre, kan davalarının veya namus cinayetlerinin failleri genellikle kadınların toplum tarafından izin verilmeyen eylemler gerçekleştirerek ailelerinin "şerefini zedelememeleri" gerektiği varsayımından dolayı yargılanmamaktadır. Yerel yetkililer, töre cinayetleriyle ilgili meselelere karışmaktan kaçınma eğilimindedir ve toplumdaki büyüklerden ilgili bir anlaşmazlığa çözüm bulmalarını istemektedir.²⁸⁴

2017 yılında EASO ile yaptığı bir röportajda Ahmad Waheed, devlet yargı sistemlerinin bu tür çatışmaları çözmekte yetersiz oluşunun da bu çatışmaların sürmesine katkıda bulunduğunu, çünkü kan davalarının mevcut rekabetlerle, daha geniş çatışmalarla ve kendini korumak için taraf tutmayla iç içe geçerek altta yatan nedenin çözülmesini zorlaştırdığını belirtmiştir. Sonuç olarak, yalnızca birkaç çatışma çözülmekte ve kan davaları zamanla giderek uzamakta ve karmaşık hale gelmektedir.²⁸⁵ Benzer şekilde Neamat Nojumi'nin belirttiği üzere geleneksel olarak Afganlar geçmişte anlaşmazlık çözümüne daha fazla erişime sahipti ve resmî veya gayriresmî mekanizmaları tercih edebiliyordu. Ancak İslamcı silahlı grupların ve yeni nesil güçlü kişilerin hükümet içinde yükselişiyle birlikte adalete erişim sınırlanmış ve bu durum, ülkenin adalet sistemlerinin genel olarak zayıflamasına neden olmuştur.²⁸⁶

²⁸³ RFE/RL, Horrific Murder Of Teenage Girl Again Puts Spotlight On Afghanistan's 'Honor' Killings, 7 May 2020, [url](#)

²⁸⁴ Netherlands, MFA, Country of Origin Information Report Afghanistan, March 2019, [url](#), p. 71

²⁸⁵ Waheed, A., Skype interview 28 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 91

²⁸⁶ Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, [url](#), p. 91

Ek I: Kaynakça

Sözlü kaynaklar

Hakimi, A., Telephone interview in April 2016, in EASO COI report, Afghanistan Recruitment by armed groups, September 2016, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/Afghanistan_recruitment.pdf, accessed 6 May 2020

NRC (Norwegian Refugee Council), Skype interview, 29 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/afghanistan_targeting_society.pdf, accessed 6 May 2020

Nojumi, N., email, 22 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/afghanistan_targeting_society.pdf, accessed 10 April 2020

Ruttig, T., email, 27 September 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/afghanistan_targeting_society.pdf, accessed 12 April 2020

Siddique, A., Skype interview, 11 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/afghanistan_targeting_society.pdf, accessed 28 April 2020

Waheed, A., Skype interview, 26 and 28 August 2017, in EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/afghanistan_targeting_society.pdf, accessed 6 May 2020

Public sources

ABC news, Afghan officials say Taliban kill 6 members of same family, 19 January 2020, <https://abcnews.go.com/International/wireStory/afghan-officials-taliban-kill-members-family-68384149>, accessed 17 June 2020

ACCORD (Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation), Afghanistan: Dokumentation des expertengesprächs mit Thomas Ruttig und Michael Daxner vom 4 Mai 2016, June 2016, https://www.ecoi.net/file_upload/90_1466684031_dokumentation-coi-seminar-afg-20160623.pdf, accessed 6 May 2020

Afghanistan, 2017 Penal Code, Official Gazette N. 1260, 15 May 2017, (informal translation by EASO), available at: https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl-nat.nsf/xsp/.ibmmodres/domino/OpenAttachment/applic/ihl/ihl-nat.nsf/598034855221CE85C12582480054D831/TEXT/2017%20Penal%20Code_OG.PDF, accessed 10 March 2020

Afghanistan, Constitution of Afghanistan, 26 January 2004, https://www.constituteproject.org/constitution/Afghanistan_2004.pdf?lang=en, accessed 10 March 2020

Afghanistan, Ministry of Justice, General directorate of huqoq, n.d., <https://moj.gov.af/en/general-directorate-huqoq>, accessed 25 May 2020

Afghanistan, Law on Elimination of Violence Against Women (EVAW), 2009 Presidential Decree No. 91 of 20 July 2009, http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-new_delhi/documents/genericdocument/wcms_300609.pdf, accessed 10 March 2020

AI (Amnesty International), Amnesty International Report 2016/2017 – Afghanistan, 22 February 2017, <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1048002017ENGLISH.PDF>, accessed 18 March 2020

AI (Amnesty International), Amnesty International Report 2017/2018 – Afghanistan, 22 February 2018, <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF>, accessed 10 March 2020

AI (Amnesty International), Human Rights in Asia-Pacific; Review of 2019 - Afghanistan, 30 January 2020, <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/afghanistan/report-afghanistan/>, accessed 18 March 2020

AIHRC (Afghanistan Independent Human Rights Commission) (Author)/ CEDAW (UN Committee on the Elimination of Discrimination Against Women), AIHRC Specific information on the issues relevant to the implementation of the Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), to be convened in February 2020, Geneva Switzerland, January 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2025407/INT_CEDAW_NHS_AFG_41276_E.docx, accessed 10 March 2020

AIHRC (Afghanistan Independent Human Rights Commission), Summary Report on Violence against Women 2018-2019, 23 March 2020, https://www.aihrc.org.af/home/research_report/8803, accessed 10 April 2020

ALEP (Afghanistan Legal Education Project), Stanford Law School, Introduction to the Criminal Law of Afghanistan, 2012, https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2016/03/ALEP-Criminal-Law-2d-Ed_English.pdf, 10 April 2020

ALEP (Afghanistan Legal Education Project), Stanford Law School, University, An introduction to the Law of Afghanistan, 2017 https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2017/11/ALEP-IntrotoLawofAfghanistan_4thEdition_English.pdf, accessed 10 April 2020

ALEP (Afghanistan Legal Education Project), Stanford Law School, An Introduction to Property Law of Afghanistan, 2015, https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2016/05/ALEP-Property-Law-1st-Ed_English.pdf, accessed 18 March 2020

Ali, O. One Land, Two Rules (3): Delivering public services in insurgency affected Dasht-e Archu district in Kunduz province, Afghanistan Analysts Network (AAN), 26 February 2019, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-3-delivering-public-services-in-insurgency-affected-dasht-e-archi-district-in-kunduz-province/>, accessed 28 April 2020

APPRO (Afghanistan Public Policy Research Organization), New Penal Code and EVAW Law: To Incorporate or Not to Incorporate?, July 2018 <http://appro.org.af/wp-content/uploads/2018/07/2018-08-01-EVAW-Law-and-the-new-Penal-Code-1.pdf>, accessed 10 April 2020

Arab News, Afghans turn to Taliban in forgotten province, 9 February 2020, <https://www.arabnews.com/node/1625056/world>, accessed 20 June 2020

AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit), Land, People, and the State in Afghanistan: 2002 – 2012, 28 February 2013, <https://areu.org.af/publication/1303/>, accessed 10 April 2020

AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit)/ LGAF (Land Governance Assessment Framework), Afghanistan, 22 June 2017, <https://areu.org.af/wp-content/uploads/2017/06/1608-Land-Governance-Assessment-Framework-LGAF-Afghanistan.pdf>, accessed 10 April 2020

Ariana News, Seven members of a family shot dead in Kabul, 27 May 2019, <https://ariananews.af/seven-members-of-a-family-shot-dead-in-kabul/>, accessed 29 April 2020

Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People, 2 December 2019, https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2019/12/2019_Afghan_Survey_Full-Report.pdf, accessed 29 April 2020

Asia Foundation (The), Afghanistan in 2019: A Survey of the Afghan People, https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2019/12/2019_Afghan_Survey_Full-Report.pdf, accessed 27 April 2020

Australia, DFAT (Department of Foreign Affairs and Trade), DFAT Country Information Report Afghanistan, 27 June 2019, <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/country-information-report-afghanistan.pdf>, accessed 10 April 2020

Baqakhil A. Q., Rahimi W., Ahmadi A., Raghavan V., Assessment Report- Health and Integrated Protection Needs in Ghazni Province, Agency for Assistance and Development of Afghanistan (AADA); The Johanniter International Assistance, December 2019, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/assessments/afg_ghazni_health_access_and_protection_assessment_response_plan_johanniter-aada_dec_2019.pdf, accessed 10 June 2020

Barfield, T., et al., The Clash of Two Goods – State and Non-state Dispute Resolution in Afghanistan, USIP, 2011, https://www.usip.org/sites/default/files/file/clash_two_goods.pdf, accessed 22 April 2020

Bjelica, J., Qaane, E., Afghanistan's latest executions, Afghanistan Analysts Network (AAN) 11 May 2016, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/rights-freedom/afghanistans-latest-executions-responding-to-calls-for-capital-punishment/>, accessed 22 April 2020

Bleuer C., Sadat S. A., Ali O., One Land, Two Rules (8): Delivering public services in insurgency-affected insurgent-controlled Zurmat district, Afghanistan Analysts Network (AAN), 4 September 2019, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/one-land-two-rules-8-delivering-public-services-in-insurgency-affected-insurgent-controlled-zurmat-district/>, accessed 15 March 2020

CEDAW (Committee of the Elimination of Discrimination Against Women), Concluding observations on the third periodic report of Afghanistan [CEDAW/C/AFG/CO/3], 10 March 2020, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fAFG%2fCO%2f3&Lang=en, accessed 23 April 2020

Choudhury, N., Power, Inequality, and Local Land Conflict in Afghanistan: A Study of Kabul's Peri-Urban Areas, Afghan Institute for Strategic Studies (AISS), 2019, <https://www.kpsrl.org/sites/default/files/2019-08/Land%20Conflict-English.pdf>, accessed 22 April 2020

Clark K., Bjelica, J., One Land, Two Rules (1): Service delivery in insurgent-affected areas, an introduction, Afghanistan Analysts Network (AAN), 6 December 2018, last updated 15 April 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-1-service-delivery-in-insurgent-affected-areas-an-introduction/>, accessed 20 May 2020

Denmark, DIS (Danish Immigration Service), Report from Danish Immigration Service's fact finding mission to Kabul, Afghanistan, 25 February to 4 March 2012, May 2012, <https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landerappporter/FFMrapportenAFGHANISTAN2012Final.pdf?la=da&hash=E2980601B357DE21B0EFECFB3C319B306DE0E049>, accessed 6 May 2020

Diplomat (The), Afghanistan's Most Vulnerable Women, 9 April 2019, <https://thedi diplomat.com/2019/04/afghanistans-most-vulnerable-women/>, accessed 6 May 2020

DPW (Death Penalty Database), Cornell University Law School, Death Penalty Database – Afghanistan, 11 December 2012, <https://dpw.pointjupiter.co/country-search-post.cfm?country=Afghanistan>, accessed 10 April 2020

EASO (European Asylum Support Office), EASO COI Report, Afghanistan – Recruitment by armed groups, September 2016, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/Afghanistan_recruitment.pdf, accessed 6 May 2020

EASO (European Asylum Support Office), EASO COI Report, Afghanistan Individuals targeted under societal and legal norms, December 2017, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/afghanistan_targeting_society.pdf, accessed 6 May 2020

FIDH (International Federation for Human Rights), Armanshahr Foundation/OPEN ASIA, Update for the 1st European Union (EU)-Afghanistan Special Working Group on Human Rights, Good Governance and Migration Kabul, Afghanistan 5 May 2018, https://www.fidh.org/IMG/pdf/20180503_eu-afghanistan-dialogue_bp.pdf, accessed 10 April 2020

FRC (FATA Research Centre), Pashtunwali: an analysis of the Pashtun way of life, in: Austria, Federal Office for Immigration and Asylum (BFA) Bundesamt Für Fremendenwesen und Asylum), Country of Origin Information Department, AfPak Principles of the Tribal and Clan Structure, 5 April 2017, available at: https://coi.easo.europa.eu/administration/austria/PLib/ANALY_AfPak_tribal_and_clan_structure_2017_04_05.pdf, accessed 18 April 2020

Freedom House, Freedom in the World 2020 - Afghanistan, 4 March 2020, <https://freedomhouse.org/country/afghanistan/freedom-world/2020>, accessed 10 April 2020

Giustozzi, A., Can the Afghan state intervene successfully in the conflict between nomads and settlers?, AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit), February 2020, <https://areu.org.af/wp-content/uploads/2020/03/2003E-Can-the-Afghan-state-intervene-successfully-PN.pdf>, accessed 22 April 2020

- Giustozzi, A., Nomad-settler conflict in Afghanistan today, October 2019, AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit), https://areu.org.af/wp-content/uploads/2019/11/1907E-Nomad-settler-conflict-in-Afghanistan__English__4.pdf, accessed 22 April 2020
- Giustozzi, A., The Role of the Afghan State in Managing Nomadism and Nomad-Settler Conflict, AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit), December 2018, <https://areu.org.af/wp-content/uploads/2019/01/1822E-The-Role-of-the-Afghan-State-in-Managing-Nomadism.pdf>, accessed 22 April 2020
- Giustozzi, A., Typologies of nomad-settler conflict in Afghanistan, AREU Issues Paper, AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit), January 2018, <https://areu.org.af/wp-content/uploads/2018/01/1801E-Typologies-of-nomad-settler-conflict-in-Afghanistan.pdf>, accessed 22 April 2020
- Guardian (The), 'I lost consciousness': woman whipped by the Taliban over burqa without veil, 18 April 2018 <https://www.theguardian.com/global-development/2019/apr/18/woman-whipped-by-the-taliban-over-burqa-without-veil-afghanistan>, accessed 18 April 2020
- Harees G., Why the Taliban should read the Afghan Constitution, Afghanistan Analysts Network (AAN), 9 April 2019, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/political-landscape/why-the-taliban-should-read-the-afghan-constitution/>, accessed 15 March 2020
- Human Rights Watch, Dispatches: A court-sanctioned lashing in Afghanistan, 2 September 2015, <https://www.hrw.org/news/2015/09/02/dispatches-court-sanctioned-lashing-afghanistan>, accessed 18 April 2020
- Human Rights Watch, I had to run away, March 2012, https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/afghanistan0312webwcover_0.pdf accessed 23 April 2020
- Human Rights Watch, World Report 2018, (Events of 2017), Afghanistan, 1 January 2018, https://www.hrw.org/sites/default/files/afghanistan_0.pdf, accessed 18 April 2020
- Human Rights Watch, World Report 2019, Afghanistan (Events of 2018), 17 January 2019, <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/afghanistan>, accessed 18 April 2020
- ICRC (International Committee of the Red Cross), Afghanistan Penal Code, 2017, n.d, https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl-nat.nsf/implementingLaws.xsp?documentId=598034855221CE85C12582480054D831&action=openDocument&xp_countrySelected=AF&xp_topicSelected=GVAL-992BU6&from=state&SessionID=DNMSXFGMJQ, accessed 10 April 2020
- ILF (International Legal Foundation) The Customary Laws of Afghanistan, September 2004, available at https://www.usip.org/sites/default/files/file/ilf_customary_law_afghanistan.pdf, accessed 28 April 2020
- Inside Over, Baad Tradition: Virgins Given Away to End Disputes in Afghanistan, 29 August 2019, <https://www.insideover.com/society/baad-tradition-virgins-given-away-to-end-disputes-in-afghanistan.html>, accessed 12 April 2020
- IWPR (Institute for War & Peace Reporting), Afghanistan: Teacher's Land Seized, 21 November 2017, www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/afghanistan.pdf, accessed 11 April 2020
- Jackson, A., Amiri R., Insurgent Bureaucracy: How the Taliban Makes Policy, USIP, Peaceworks No. 153, November 2019, USIP (United States Institute of Peace), https://www.usip.org/sites/default/files/2019-11/pw_153-insurgent_bureaucracy_how_the_taliban_makes_policy.pdf, accessed 22 April 2020
- Jackson, A., Life under the Taliban shadow government, Overseas Development Institute (ODI), June 2018, <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/12269.pdf>, accessed 20 April 2020
- Jackson, A., Weigand, F., Rebel rule of law - Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan, ODI/HPG/NRC, May 2020, https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/taliban_justice_briefing_note_web_final.pdf, accessed 20 April 2020
- Jackson, A., Weigand, F., The Taliban's war for legitimacy in Afghanistan, Current History, 118 (807), November 2019, https://www.usip.org/sites/default/files/2019-11/pw_153-insurgent_bureaucracy_how_the_taliban_makes_policy.pdf, accessed 22 April 2020

Kazemi S. R., One Land, Two Rules (2): Delivering public services in insurgency-affected Obbeh district of Herat province, Afghanistan Analysts Network (AAN), 9 December 2018, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-2-delivering-public-services-in-insurgency-affected-obeh-district-of-herat-province/>, accessed 15 March 2020

Khaama, Five killed, six wounded over land dispute in Parwan 11 July 2015, www.khaama.com/five-killed-six-wounded-over-land-dispute-in-parwan-3627, accessed 22 April 2020

MEC (Independent Joint anti-corruption monitoring and evaluation committee), Final Report of the Public Inquiry into Land Usurpation, November 2014, www.mec.af/files/2014_11_01_Final_Report_of_the_Public_Inquiry_Into_Land_Usurpation_ENGLISH.pdf, accessed 22 April 2020

Mehdi J. H., Elusive Justice: Reflections on the Tenth Anniversary of Afghanistan's Law on Elimination of Violence Against Women, in *Northwestern Journal of Human Rights*, Vol. 18. Issue 1, Winter 2020, <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2020/01/Mehdi-J.-Hakimi-Northwestern-Journal-of-Human-Rights-Article-Winter-2020.pdf>, accessed 5 May 2020

Minority Rights Group International, Afghanistan – Kuchis, n.d., <https://minorityrights.org/minorities/kuchis/>, accessed 22 April 2020

Muzhary F. R., One Land, Two Rules (10): Three case studies on Taleban sales of state land, Afghanistan Analysts Network (AAN), 15 April 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-three-case-studies-on-taleban-sales-of-state-land/>, accessed 18 May 2020

Muzhary, F. R., Resettling nearly half a million Afghans in Nangrahar, Afghanistan Analysts Network (AAN), 12 May 2017, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/migration/resettling-nearly-half-a-million-afghans-in-nangrahar-the-consequences-of-the-mass-return-of-refugees/>, accessed 18 April 2020

Muzhary, F. R., One Land, Two Rules (7): Delivering public services in insurgency-affected Andar district in Ghazni province, Afghanistan Analysts Network (AAN), 13 June 2019, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-7-delivering-public-services-in-insurgency-affected-andar-district-in-ghazni-province/>, accessed 18 May 2020

Nader, J., Roberts, F., Inclusive local peacebuilding in Afghanistan – Lessons from practice, in *Incremental peace in Afghanistan*, ACCORD, issue 27, June 2018, https://rc-services-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/Incremental_Peace_in_Afghanistan_Accord_Issue_27.pdf, accessed 18 April 2020

National (The), Afghans flock to Taliban courts seeking swift justice, 20 May 2019, <https://www.thenational.ae/world/asia/afghans-flock-to-taliban-courts-seeking-swift-justice-1.864063>, accessed 18 April 2020

Nation (The), Understanding Pashtunwali, 6 August 2013, <https://nation.com.pk/06-Aug-2013/understanding-pashtunwali>, accessed 25 March 2020

Netherlands, Country of Origin Report on Afghanistan, November 2016, <https://www.government.nl/documents/reports/2016/11/01/country-of-origin-information-report-afghanistan-november-2016>, accessed 27 April 2020

Netherlands, Ministry of Foreign Affairs: Country of Origin Report Afghanistan, March 2019, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2010321/COIAfghanistanMarch2019.pdf>, accessed 27 April 2020

New Humanitarian (The) Land disputes add to Afghanistan's security woes, 10 September 2013, <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2013/09/10/land-disputes-add-afghanistan-s-security-woes>, accessed 27 April 2020

Nojumi, N. et al., *Life and Security in Rural Afghanistan*, 2009 Rowman & Littlefield, <https://books.google.com.mt/books?id=Cr1KBAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> accessed 22 May 2020

Nojumi, N., The merits of non-state justice: An effective mechanism for a stable Afghanistan, 5 November 2014, <https://harvardhrj.com/2014/11/the-merits-of-non-state-justice-an-effective-mechanism-for-a-stable-afghanistan/>, accessed 10 April 2020

Norway, LandInfo, Afghanistan: Blood feuds, traditional law (Pashtunwali), 1 November 2011, available at: <https://www.refworld.org/docid/5124c6512.html>, accessed 28 April 2020

NRC (Norwegian Refugee Council), Strengthening Displaced Women's Rights to Housing, Land, and Property, November 2014, <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/strengthening-displaced-womens-housing-land-and-property-rights-in-afghanistan.pdf>, accessed 28 April 2020

Obaid A. One Land, Two Rules (3): Delivering public services in insurgency-affected Dasht-e Archi district in Kunduz province, Afghanistan Analysts Network, 26 February 2019, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-3-delivering-public-services-in-insurgency-affected-dasht-e-archi-district-in-kunduz-province/>, accessed 5 May 2020

Oxford Dictionary of Islam, Hadd, *n.d.* <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e757>, accessed 28 April 2020

Pajhwok Afghan News, Increasing crime incidents worry Balkh dwellers, 26 October 2019, <https://www.pajhwok.com/en/2019/10/26/increasing-crime-incident-worry-balkh-dwellers>, accessed 28 April 2020

Pajhwok Afghan News, Why Daesh chose Achin district as its base, 9 March 2016, <https://www.pajhwok.com/en/2016/05/09/why-daesh-chose-achin-district-its-base-afghanistan>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, 1,600 people referred to judiciary over land-grab this year, 26 February 2020, <https://www.pajhwok.com/en/2020/02/26/1600-people-referred-judiciary-over-land-grab-year>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, 2 killed 1 injured in clash over land in Parwan, 1 April 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/04/01/2-killed-1-injured-clash-over-land-parwan>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, 2 people killed over land dispute in Logar, 18 January 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/01/18/2-people-killed-over-land-dispute-logar>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, 23,000 acres of land reclaimed from Balkh grabbers, 6 February 2020, <https://www.pajhwok.com/en/2020/02/06/23000-acres-land-reclaimed-balkh-grabbers>, accessed 22 June 2020

Pajhwok Afghan News, 33,000 acres of govt, private land grabbed in Kahdahar, 28 October 2019, <https://www.pajhwok.com/en/2019/10/28/33000-acres-govt-private-land-grabbed-kandahar>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, 4 tribesmen killed in clash over Helmand land dispute, 15 January 2018, <https://www.pajhwok.com/en/2018/01/15/4-tribesmen-killed-clash-over-helmand-land-dispute>, accessed 18 April 2020

Pajhwok Afghan News, 6,000 acres of usurped land reclaimed in Paktika, 12 July 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/06/12/6000-acres-usurped-land-reclaimed-paktika>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, 650,000 acres of government land usurped nationwide, 15 March 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/03/15/650000-acres-govt-land-usurped-nationwide>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Balkh clerics declare blood feud marriages illegal, 14 August 2016, <https://www.pajhwok.com/en/2016/08/14/balkh-clerics-declare-blood-feud-marriages-illegal>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Balkh land dispute leaves 50 wounded, 19 April 2015, <https://www.pajhwok.com/en/2015/04/19/balkh-land-dispute-leaves-50-wounded>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Corruption hits hard land distribution to returnees, 1 May 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/05/01/corruption-hits-hard-land-distribution-returnees>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Forced and early marriages: a form of trafficking in persons, 29 March 2017, <https://iwpr.net/global-voices/hope-afghan-women-traded-end-feuds>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Jawzjan farmers taken to Taliban court, 15 February 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/02/15/jawzjan-farmers-taken-taliban-court-says-mujahid>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Jogies say ID cards issued to them not accepted now, 19 June 2019, <https://www.pajhwok.com/en/2019/06/19/jogies-say-id-cards-issued-them-not-accepted-now>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Land dispute puts Hairatan traders in trouble, 13 February 2017, <https://www.pajhwok.com/en/2017/02/13/land-dispute-puts-hairatan-traders-trouble>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Nangarhar: 6 killed, 26 injured in clash over land, 7 April 2020, https://www.pajhwok.com/en/2020/04/07/nangarhar-6-killed-26-injured-clash-over-land?utm_source=dvr.it&utm_medium=twitter, accessed 2 May 2020

Pajhwok Afghan News, Paktika jirga decides against blood feud marriages, 22 September 2015, <https://www.pajhwok.com/en/2015/09/22/paktika-jirga-decides-against-blood-feud-marriages>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Ulema in Khost ban blood feud marriages, hefty bride price, 15 September 2015, <https://www.pajhwok.com/en/2015/09/15/ulema-khost-ban-blood-feud-marriages-hefty-bride-price>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Woman among 3 killed over land dispute in Baghlan, 9 May 2019, <https://www.pajhwok.com/en/2019/05/09/woman-among-3-killed-over-land-dispute-baghlan>, accessed 15 April 2020

Pajhwok Afghan News, Year-long Jawand land dispute settled after loss of 6 lives, 25 July 2015, <https://www.pajhwok.com/en/2015/07/25/year-long-jawand-land-dispute-settled-after-loss-6-lives>, accessed 15 April 2020

Pajhwok, Taliban gun down runaway woman, boy in Ghor, 24 October 2018, <https://www.pajhwok.com/en/2018/10/24/taliban-gun-down-runaway-woman-boy-ghor>, accessed 28 April 2020

Rahbari S., From Normative Pluralism to a Unified Legal System in Afghanistan? In *Asian Journal of Law and Society*, 5 pp. 289–314, Cambridge University Press, 2 October 2018 <https://www.cambridge.org/core/journals/asian-journal-of-law-and-society/article/from-normative-pluralism-to-a-unified-legal-system-in-afghanistan/02884433EE39DCF7933D8673C715E9E2/core-reader>, accessed 14 April 2020

Rahimi M., Afghanistan's new Penal Code: Whether or Not to codify Hudud and Qisas, The University of Texas at Austin, School of Law, <https://law.utexas.edu/humanrights/projects/afghanistans-new-penal-code-whether-or-not-to-codify-hudud-and-qisas/>, accessed 15 April 2020

Rao, S., Turkstra, J., Enhancing security of land tenure for IDPs, FMR 46, May 2014, www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/afghanistan.pdf, accessed 15 April 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Afghan Nomads Cite Poor Representation in Elections, 11 October 2018, <https://gandhara.rferl.org/a/afghan-nomads-cite-poor-representation-in-elections/29538652.html>, accessed 15 April 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Afghan Rights Group Investigating Video Of Woman Being Stoned To Death, 3 February 2020, <https://www.rferl.org/a/afghan-rights-group-investigates-video-of-woman-being-stoned-to-death/30414665.html>, accessed 10 April 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Afghanistan's Marginalized Minority Fights Stateless Status, 29 June 2015, <https://gandhara.rferl.org/a/afghanistan-mosuli-jats/27100409.html>, accessed 25 March 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Boys with Brides: Afghanistan's Untold Dilemma of Underage Marriages, 12 August 2019, <https://www.rferl.org/a/boys-with-brides-afghanistan-untold-dilemma-of-underage-marriages/30106032.html>, accessed 25 March 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Horrific Murder Of Teenage Girl Again Puts Spotlight On Afghanistan's 'Honor' Killings, 7 May 2020, <https://www.rferl.org/a/horrific-killing-of-teenage-girl-puts-spotlight-on-afghanistan-s-honor-killings/30599545.html>, accessed 25 May 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Rural Afghan girls continue to fall victim to 'baad' marriages, 28 July 2015, <https://gandhara.rferl.org/a/afghanistan-baad-marriages-rural-girls/27157104.html>, accessed 25 March 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Jogis: Afghanistan's Tiny Stateless Minority Strives to Survive Without Rights, Services, 14 October 2019, <https://gandhara.rferl.org/a/jogis-afghanistan-s-tiny-stateless-minority-strives-to-survive-without-rights-services/30216120.html>, accessed 25 March 2020

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Taliban Revive Harsh Rule In A Remote Afghan Province, 1 March 2019, <https://gandhara.rferl.org/a/Afghanistan-taliban-revive-harsh-rule-in-a-remote-province/29797733.html>, accessed 15 April 2020

- RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tribe Burns Down Houses Of Alleged Murderers In Southeast Afghanistan, 16 June 2020, <https://gandhara.rferl.org/a/tribe-burns-down-houses-of-alleged-murderers-in-southeast-afghanistan/30674054.html>, accessed 23 June 2020
- Rzehak L., Doing Pashto: Pashtunwali as the ideal of honourable behavior and tribal life among the Pashtuns, Afghanistan Analysts Network (AAN), March 2011, <https://www.afghanistan-analysts.org/wp-content/uploads/downloads/2012/10/20110321LR-Pashtunwali-FINAL.pdf>, accessed 6 May 2020
- Sabawoon A. M., One Land, Two Rules (6): Delivering public services in insurgency-affected Nad Ali district of Helmand province, Afghanistan Analysts Network (AAN), 2 June 2019, last updated 9 March 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/one-land-two-rules-6-delivering-public-services-in-insurgency-affected-nad-ali-district-of-helmand-province/>, accessed 10 May 2020
- Salaam Times, Taliban murder pregnant woman, unborn child in Sar-e-Pul, 25 March 2019, https://afghanistan.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_st/features/2019/03/25/feature-02, accessed 15 April 2020
- Salaam Times, Taliban brutality takes center stage with couple's execution in Ghor, 28 April 2020, https://afghanistan.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_st/features/2020/04/28/feature-02, 6 May 2020
- Semple, M., Afghanistan's Islamic Emirate Returns: Life under a Resurgent Taliban, WPR, 18 September 2018, <https://www.worldpoliticsreview.com/insights/25970/afghanistan-s-islamic-emirate-returns-life-under-a-resurgent-taliban>, accessed 25 March 2020
- Singh D., The management of legal pluralism and human rights in decentralized Afghanistan, in The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law, 3 September 2019, Vol. 51, Issue 3, pp. 350-380, Full article available under request at <https://research.tees.ac.uk/en/publications/the-management-of-legal-pluralism-and-human-rights-in-decentraliz>, accessed 6 April 2020
- Smith S.S., Service Delivery in Taliban Influenced Areas of Afghanistan, USIP, April 2020, https://www.usip.org/sites/default/files/2020-04/20200430-sr_465-_service_delivery_in_taliban_influenced_areas_of_afghanistan-sr.pdf, accessed 10 June 2020
- Tolo News, 20 people injured in Balkh clashes, 19 April 2015, <https://tolonews.com/afghanistan/20-people-injured-balkh-clashes>, accessed 25 March 2020
- UN (United Nations) Treaty Collection, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, New York, 10 December 1984, Participants, status at 30 June 2020, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtmsg_no=IV-9&chapter=4&lang=en, accessed 30 June 2020
- UN (United Nations) Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons on his mission to Afghanistan [A/HRC/35/27/Add.3], 12 April 2017, <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/35/27/Add.3&Lang=E>, accessed 25 March 2020
- UN (United Nations) News, Afghanistan: UN mission welcomes new penal code, urges measures to protect women from violence, 22 February 2018, <https://news.un.org/en/story/2018/02/1003271>, accessed 6 April 2020
- UN (United Nations), Situation of human rights in Afghanistan, and technical assistance achievements in the field of human rights, 16 January 2020, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_hrc_43_74_e.pdf, accessed 16 April 2020
- UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan), The Stolen Lands of Afghanistan and its People, August 2014, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_rol_unit_part_1_legal_framework_final-2.pdf, accessed 25 March 2020
- UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan), Afghanistan's Fight Against Corruption – Groundwork for Peace and Prosperity, May 2019, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_fight_against_corruption_groundwork_for_peace_and_prosperity-20_may_2019-english.pdf, accessed 25 March 2020
- UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan), UNOHCHR (United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights), Injustice and Impunity: Mediation of Criminal Offences of Violence against Women, May 2018, https://www.ohchr.org/Documents/Countries/AF/UNAMA_OHCHR_EVAW_Report2018_InjusticeImpunity29May2018.pdf, accessed 6 May 2020

UNCAT (United Nations Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), Concluding observations on the second periodic report of Afghanistan, 12 June 2017, <https://undocs.org/en/CAT/C/AFG/CO/2>, accessed 4 May 2020

UNEP (United Nations Environment Programme), Natural Resource Management and Peacebuilding in Afghanistan, May 2013, https://postconflict.unep.ch/publications/UNEP_Afghanistan_NRM_report.pdf, accessed 25 March 2020

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), CORI Thematic Report, Afghanistan: Blood Feuds, February 2014, www.refworld.org/pdfid/53199ef64.pdf, accessed 18 April 2020

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview – Afghanistan, December 2019, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afg_humanitarian_needs_overview_2020.pdf, accessed 25 March 2020

USDOS (United States Department of State), Country Reports on Human Rights Practices for 2016 – Afghanistan, 3 March 2017, <https://www.state.gov/state-gov-website-modernization/>, accessed 6 May 2020

USDOS (United States Department of State), 2018 Human Rights Report – Afghanistan, 13 March 2019 <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/03/AFGHANISTAN-2018.pdf>, accessed 19 March 2020

USDOS (United States Department of State), Country Report on Human Rights Practices 2019 – Afghanistan, 11 March 2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/03/AFGHANISTAN-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf>, accessed 23 April 2020

USIP (United States Institute of Peace), Addressing land and conflict in Afghanistan, June 2015, <https://www.usip.org/sites/default/files/SR372-Addressing-Land-Conflict-in-Afghanistan.pdf>, accessed 19 March 2020

Voice of Jihad, Islamic Emirate resolves 20-year-old feud between two Families, 26 February 2020, <http://alemarahenglish.com/?p=33104>, accessed 6 May 2020

Voice of Jihad, Islamic Emirate resolves 60-year-old feud between two tribes, 8 January 2017, <http://alemarahenglish.com/?p=9487>, accessed 6 May 2020

Voice of Jihad, Mujahideen resolve 17 year-long feud between 2 tribes, 8 October 2017, <https://alemarahenglish.com/?p=20808>, accessed 6 May 2020

Voice of Jihad, Mujahideen resolve dispute over water issue between two tribes; 4 minions killed, 16 January 2017, <http://alemarahenglish.com/?p=9808>, accessed 6 May 2020

Wardak, A., A decade and a half of rebuilding Afghanistan's justice system: an overview, 2016, <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/rechtsgeleerdheid/instituut-voor-metajuridica/afghanistans-justice-system-vs-2016.10.04.pdf>, accessed 19 March 2020

Washington Post (The), In Afghanistan, the Taliban isn't the only group battling for land, 31 May 2016, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-afghanistan-the-taliban-isnt-the-only-group-battling-for-land/2016/05/30/ae931813-109c-43d4-adca-f5bae69cd061_story.html, accessed 22 March 2020

Washington Post (The), In male-dominated Afghanistan, justice for women is complicated, 24 June 2019, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-male-dominated-afghanistan-justice-for-women-is-complicated/2019/06/22/e9cf1884-91f5-11e9-956a-88c291ab5c38_story.html, accessed 19 March 2020

Wily, L., Land, People, and the State in Afghanistan: 2002-2012, AREU February 2013, <https://areu.org/af/wp-content/uploads/2016/02/1303E-Land-II-CS-Feb-2013.pdf>, accessed 21 March 2020

Ek II: Yetki Tanımı

Suçun cezalandırılmasına ilişkin toplumsal ve hukuki çerçeve hakkında genel bilgiler

- Hukuki çoğulluk
- Had suçları
- Kisas suçları
- Tazir suçları ve yeni Ceza Kanunu (2017)
- Taliban'ın paralel adalet sistemi
- Geleneksel adalet

Arazi anlaşmazlıkları

- Göçebe ve yerleşik gruplar arasındaki arazi anlaşmazlıkları
- Arazi anlaşmazlıklarının çözümü
- Resmî mekanizmalar
- Örfi ve geleneksel mekanizmalar
- Taliban'ın arazi anlaşmazlıklarına müdahalesi

Kan davaları ve intikam cinayetleri

- Peştunvali ve kan davaları
- Geleneksel kan davası çözümü ve tazminat
- Devlet tarafından yargılanma

Getting in touch with the EU

In person

All over the European Union there are hundreds of Europe Direct information centres. You can find the address of the centre nearest you at: https://europa.eu/european-union/contact_en

On the phone or by email

Europe Direct is a service that answers your questions about the European Union. You can contact this service:

- by freephone: 00 800 6 7 8 9 10 11 (certain operators may charge for these calls),
- at the following standard number: +32 22999696 or
- by email via: https://europa.eu/european-union/contact_en

Finding information about the EU

Online

Information about the European Union in all the official languages of the EU is available on the Europa website at: https://europa.eu/european-union/index_en

EU publications

You can download or order free and priced EU publications at: <https://op.europa.eu/en/publications>. Multiple copies of free publications may be obtained by contacting Europe Direct or your local information centre (see https://europa.eu/european-union/contact_en).

EU law and related documents

For access to legal information from the EU, including all EU law since 1952 in all the official language versions, go to EUR-Lex at: <http://eur-lex.europa.eu>

Open data from the EU

The EU Open Data Portal (<http://data.europa.eu/euodp/en>) provides access to datasets from the EU. Data can be downloaded and reused for free, for both commercial and non-commercial purposes.

Publications Office
of the European Union